

CARDS Regional Police Project in South-eastern Europe

Pregled zakonskih propisa u oblasti oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom u jugoistočnoj Evropi

**Izradio:
Robert Golobinek
Strasbourg, 2007.g.**

Sadržaj

1	Uvod.....	4
2	Prikaz stanja po zemljama.....	6
2.1	ALBANIJA – PRIKAZ SITUACIJE U ZEMLJI.....	6
2.1.1	Postojeći zakonski propisi	6
2.1.2	Proširena konfiskacija	7
2.1.3	Izrada zakonskih propisa.....	8
2.1.4	Institucije	9
2.1.5	Zaključci	9
2.1.6	Opći pregled.....	11
2.2	BOSNA I HERCEGOVINA	15
2.2.1	Postojeći zakonski propisi	15
2.2.2	Proširena konfiskacija	17
2.2.3	Izrada zakonskih propisa.....	17
2.2.4	Institucije	18
2.2.5	Zaključci	19
2.2.6	Opći pregled.....	20
2.3	HRVATSKA – PRIKAZ SITUACIJE U ZEMLJI.....	22
2.3.1	Postojeći zakonski propisi	22
2.3.2	Proširena konfiskacija	24
2.3.3	Izrada zakonskih propisa.....	25
2.3.4	Institucije	25
2.3.5	Zaključci	26
2.3.6	Opći pregled.....	27
2.4	„BIVŠA JUGOSLAVENSKA REPUBLIKA MAKEDONIJA” – PRIKAZ SITUACIJE U ZEMLJI.....	30
2.4.1	Postojeći zakonski propisi	30
2.4.2	Proširena konfiskacija	32
2.4.3	Izrada zakonskih propisa.....	33
2.4.4	Institucije	33
2.4.5	Zaključci	34
2.4.6	Opšti pregled.....	36
2.5	KOSOVO – PRIKAZ SITUACIJE U PROJEKTNOM PODRUČJU	38
2.5.1	Postojeći zakonski propisi	38
2.5.2	Proširena konfiskacija	41
2.5.3	Izrada zakonskih propisa.....	41
2.5.4	Institucije	41
2.5.5	Zaključci	42
2.5.6	Opšti pregled.....	44
2.6	CRNA GORA – PRIKAZ SITUACIJE U ZEMLJI	46
2.6.1	Postojeći zakonski propisi	46
2.6.2	Proširena konfiskacija	46
2.6.3	Izrada zakonskih propisa.....	47
2.6.4	Institucije	47
2.6.5	Zaključci	47
2.6.6	Opšti pregled.....	48
2.7	SRBIJA – PRIKAZ SITUACIJE U ZEMLJI	50
2.7.1	Postojeći zakonski propisi	50
2.7.2	Proširena konfiskacija	52
2.7.3	Izrada zakonskih propisa.....	52
2.7.4	Institucije	53
2.7.5	Zaključci	53
2.7.6	Opšti pregled.....	54

3	Međunarodni standardi	56
3.1	MEĐUNARODNI PRAVNI INSTRUMENTI	56
3.2	KOMPARATIVNI PREGLED	58
3.2.1	Nizozemska.....	58
3.2.2	Danska.....	59
3.2.3	Njemačka	60
3.2.4	Irska	60
3.3	VEZA S OBAVEZAMA U POGLEDU LJUDSKIH PRAVA	63
4	Zaključci	65

Za dodatne informacije molimo vas kontaktirati:

Odjeljenje za ekonomski kriminal
Generalna direkcija za ljudska prava i pravne poslove
Vijeće Evrope

Tel +33-3-9021-4506
Fax +33-3-8841-3955
Email alexander.seger@coe.int

Mišljenja iskazana u ovom tehničkom izvještaju ne moraju odražavati zvanični stav Vijeća Evrope ili Evropske komisije.

1 Uvod

Konfiskacija imovinske koristi stečene krivičnim djelom predstavlja efikasno sredstvo u borbi protiv teškog i organiziranog kriminala. Međutim, provođenje međunarodnih standarda, i štaviše, provođenje zakonskih odredbi u praksi i dalje predstavlja izazov za mnoge zemlje u Evropi.

Jedan od ciljeva CARDS Regionalnog projekta za policiju (CARPO) u jugoistočnoj Evropi bio je bavljenje pitanjem finansijskih istraga s ciljem oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i to sa pravnog, institucionalnog i operativnog aspekta.

Svrha ovog pregleda je prikaz postojećih zakonskih propisa u zemljama koje su učestvovala u CARPO projektu (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, „Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija“, Srbija [uključujući Kosovo], i Crna Gora) koji se odnose na otkrivanje, praćenje (finansijske istrage), blokiranje i privremeno oduzimanje (privremene mjere), te konfiskaciju imovinske koristi stečene krivičnim djelom s posebnim naglaskom na proširenu konfiskaciju, s aspekta međunarodnih standarda.

Sve zemlje imaju donesene zakone koji omogućavaju otkrivanje, praćenje, privremeno oduzimanje i konfiskaciju imovinske koristi stečene krivičnim djelom, uz neke specifične prepreke o kojima će biti riječi u daljem tekstu.

Osnovni nedostatak je nepostojanje službi (i propisa) za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom, te nepostojanje odredbi o proširenoj konfiskaciji. Isto tako, neprovođenje postojećih zakonskih propisa u praksi za rezultat ima neprikupljanje podataka i nepostojanje odgovarajućih baza podataka o finansijskim istragama, privremenom i trajnom oduzimanju imovinske koristi. Iz tog razloga ne postoje statistički podaci koji bi omogućili vršenje strateških analiza.

Zakonski propisi o proširenoj konfiskaciji provode se samo u Albaniji. Zakonske odredbe također postoje i u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, ali se (još uvijek) ne koriste u praksi. Prebacivanje tereta dokazivanja porijekla imovine uvijek je vezano za osobu za koju je utvrđeno da je kriva za učinjeno krivično djelo, a čija imovina je veća od njenog zakonitog (prijavljenog) prihoda.

U zemljama u tranziciji, u kojima se još uvijek razvijaju demokracija, vladavina prava i ekonomski sistemi (nezaposlenost, finansijski i bankarski sistemi, ekonomija zasnovana na gotovinskim tokovima novca, zastarjele baze podataka o imovini, zemljišnim knjigama, itd.), za efikasnu borbu protiv nezakonitog bogaćenja putem kriminala još je važnije postojanje mogućnosti proširene konfiskacije, propisno izbalansirane i ograničene u skladu sa standardima ljudskih prava.

Proširena konfiskacija se promovira u mnogim međunarodnim pravnim instrumentima, a regulirana je i efikasno se provodi u nekim evropskim zemljama.

Značenje proširene konfiskacije¹ za potrebe ovog pregleda treba shvatiti kao mjeru koja omogućuje konfiskaciju (i oduzimanje) imovine osuđene osobe, onda kada se može pretpostaviti da ona potiče od učinjenog krivičnog djela (i/ili je nesrazmjerna zakonito prijavljenom prihodu), a dotična osoba ne može pružiti dokaze o tome da je takva imovina stečena na zakonit način.

---

¹ Prema Konvenciji o pranju novca, traganju, privremenom i trajnom oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom iz 2005. godine (Član 3/4): "Neophodne mjere kojima će se zahtijevati da, u slučaju teškog ili teških krivičnih djela definiranih domaćim zakonima, počinitelj dokaže porijeklo navodnih prihoda ili druge imovine koja podliježe oduzimanju u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu s principima domaćeg zakonodavstva."

Zemlje bivše Jugoslavije imaju zajedničku pravnu tradiciju. Nakon razdruživanja, većina njih je dalje razradila svoje krivično zakonodavstvo, uvažavajući razvoj međunarodnog prava i unutrašnjih specifičnosti, kao i prelazak na tržišnu ekonomiju. Neke zemlje su uvele princip po kojem tužilac vodi istragu i ukinule formalnu sudsku istragu, koju vodi istražni sudija. Druge su u postupku izrade zakonskih izmjena u skladu s tim.

Ovdje će također biti spomenute i relevantne institucije čiji su zaposlenici učestvovali na okruglim stolovima i/ili obukama o ovoj temi organiziranim tokom realizacije CARPO projekta. U nekim slučajevima još uvijek je potrebno širenje svijesti, dok bi se u drugim specifične potrebe institucija koje već imaju određenu (ograničenu) praksu na bolji način zadovoljile kroz usavršavanje s ciljem dalje specijalizacije. U nekim prilikama, spominjala se potreba za odgovarajućom podrškom i motivacijom istražitelja. Nepostojanje (finansijske) motivacije istražitelja u nekim zemljama može onemogućiti otkrivanje prihoda stečenih krivičnim djelima tako što može dovesti do „pritiska” ili zastrašivanja istražitelja od strane kriminalaca i do potencijalne korupcije.

Cilj ovog pregleda je da pruži opće informacije o postojećim zakonskim propisima, planovima za njihove izmjene, kao i informacije o nadležnim institucijama za provođenje zakona u zemljama jugoistočne Evrope. Ovaj pregled može poslužiti kao osnov za dalju detaljnu analizu.

Izvori informacija za ovaj rad su ograničeni na raspoložive tekstove postojećih zakona (neki od njih su loše prevedeni na engleski) i nacрте prijedloga izmjena. Dodatni izvori uključuju informacije i podatke dobivene na okruglim stolovima održanim u okviru CARPO projekta u projektnim oblastima uz učešće rukovodnog kadra iz policije, tužilaštava i sudova, kao i rezultate i zaključke obuka u pojedinim zemljama i regionalnih konferencija održanih u periodu 2004-2007.g. Ovaj rad se također oslanja na informacije koje se odnose na pojedine zemlje date u odgovarajućim dijelovima CARPO priručnika „Finansijske istrage i oduzimanje imovine stečene krivičnim djelima” (I izdanje objavljeno u septembru 2006.g., a II izdanje u junu 2007.g.).

2 Prikaz stanja po zemljama

2.1 Albanija – Prikaz situacije u zemlji

2.1.1 Postojeći zakonski propisi²

Konfiskaciju uređuje Član 36 Krivičnog zakona (u daljem tekstu KZ), koji predviđa konfiskaciju sredstava korištenih i imovinske koristi stečene krivičnim djelom, ili bilo koje druge imovine čija vrijednost odgovara vrijednosti imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

Konfiskacija je također predviđena u slučaju potpunog ili djelimičnog pretvaranja imovinske koristi u drugu imovinu, kada se ona spaja s drugom imovinom stečenom na zakonit način, do visine imovinske koristi stečene krivičnim djelom, te ostalih iz nje proisteklih prihoda ili beneficija (Članovi 36/3 i 4 KZ).

Privremeno oduzimanje (zapljena, sekvestracija) je podijeljeno na nekoliko grupa prema svrsi u koju se vrši.

Zapljena (sekvestracija) dokaza

Sud i tužilac mogu naložiti sekvestraciju (ovrhu) stvarnih dokaza i predmeta, povezanih s krivičnim djelom, ako su oni neophodni za utvrđivanje činjenica (Član 208 Zakona o krivičnom postupku – ZKP). Sekvestraciju vrši organ koji je izdao nalog o sekvestraciji ili službenici sudske policije, kojima su dodijeljene takve ovlasti. Kod sekvestracije prepiske, dionica, bankovne dokumentacije ili drugih bankovnih depozita, sud je nadležan za izdavanje naloga o sekvestraciji. U hitnim slučajevima, s izuzetkom prepiske, tužilac također može izdati nalog o sekvestraciji. U hitnim slučajevima, kada može doći do mijenjanja ili gubitka tragova i predmeta a tužilac ne može hitno intervenirati, službenici sudske policije koji vrše istragu mogu zaplijeniti dokaze i predmete povezane s krivičnim djelom (Član 300/2 ZKP).

Zaštitna sekvestracija se nalaže u slučajevima kada postoje osnovani razlozi na osnovu kojih se vjeruje da optuženi ne garantuje plaćanje novčane kazne, troškova postupka ili bilo koje druge obaveze prema državi (Član 270 ZKP-a).

Privremeno oduzimanje (blokiranje, zapljena i zabrana raspolaganja) imovinske koristi stečene krivičnim djelom

Prvenstveni cilj preventivne sekvestracije je da otkloni opasnost od pogoršavanja ili produžavanja posljedica krivičnog djela, ili izvršenja nekog drugog krivičnog djela. (Član 274 ZKP-a). Nalog za preventivnu sekvestraciju, na zahtjev tužioca, izdaje sud i ona se može odnositi na svaku vrstu imovine, predmeta ili imovinske koristi stečene krivičnim djelom koji podliježu oduzimanju u skladu sa Članom 36 KZ-a.

U određenim okolnostima (definiranim u Članu 287 ZKP-a) konfiskacija je moguća i ako dotična osoba nije optužena i ne može biti osuđena.

---

² Zakon br. 7895, 27.1.1995, Krivični zakon Republike Albanije, s izmjenama i dopunama u Zakonu br. 9086, 19.06.2003.g.

Zakon br. 7905, 21.3.1995, Zakon o krivičnom postupku Republike Albanije, s izmjenama i dopunama u Zakonu br. 8460, 11.2.1999.g.

Zakon br. 9284, 30. 09.2004, o sprječavanju i borbi protiv organiziranog kriminala.

Zakon br. 8610, 17.05.2000, o sprječavanju pranja novca, s izmjenama i dopunama u Zakonu br. 9084, 19.6.2003. g.

Zakon br. 9258, 15.07.2004, o mjerama za suzbijanje finansiranja terorizma.

„**Finansijska istraga**“ nije posebno definirana ZKP-om i ne postoji posebna odredba o pristupu bankovnim podacima.

2.1.2 Proširena konfiskacija

Zakon o sprječavanju i borbi protiv organiziranog kriminala (Zakon o OK) definira različita pravila za konfiskaciju i zapljenu. Ovaj zakon uvodi proširenu konfiskaciju. Svrha ovog zakona je da omogući istraživanje porijekla imovine osobe za koju se sumnja (razumna sumnja) da je izvršila određena (pobrojana) krivična djela ili za koju se sumnja da je povezana sa zločinačkim organizacijama (vidi Član 3 i 9). On također omogućava privremeno i trajno oduzimanje imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. Za finansijske istrage, zapljenu i konfiskaciju primjenjuje se građanski ili upravni postupak, a predviđena je i veza sa (eventualnim) krivičnim postupkom (Član 4/3 i 27). Nije obavezno postojanje presude za krivično djelo.

Tužilac mora pribaviti dovoljno podataka (ili razloga na osnovu kojih se može vjerovati) koji ukazuju na umiješanost osumnjičenog u pobrojane kriminalne aktivnosti, na osnovu kojih je ostvarena imovinska korist stečena krivičnim djelom i/ili nesrazmjer u vrijednosti imovine i prijavljenog prihoda, ili utjecaj zločinačke organizacije nad imovinom (Član 8 i 9). Od osumnjičenog se za vrijeme istrage može tražiti da dokaže zakonito porijeklo svoje imovine i opovrgne osnovanu pretpostavku (Član 9 i 13).

Primjena zakona je ograničena na osobe za koje postoji razumna sumnja da su učestvovala i počinila krivična djela u zločinačkoj ili terorističkoj organizaciji i/ili krivična djela povezana s, između ostalog, nedozvoljenom trgovinom narkoticima, robom, ljudima i krijumčarenjem (Član 109, 109/b, 110/a, 114/b, 128/b, 278/a, 282/a, 283/a i 284/a KZ)³.

Zakon se također može primijeniti na supružnika, djecu, rodbinu, treća i pravna lica, ako postoje podaci koji pokazuju da je osumnjičeni vlasnik imovine ili vršilac aktivnosti. Zanimljivo je da se ovaj zakon može koristiti za konfiskaciju imovine osumnjičenih koja je na nezakonit način stečena i prije njegovog stupanja na snagu (Član 3).

Član 8 predviđa mogućnost proširenja istrage na imovinu ili ekonomsku aktivnost koja je možda pod prijetnjom ili utjecajem zločinačke organizacije, ili čija vrijednost nije u skladu sa prihodima ili ekonomskim mogućnostima osumnjičenog. U takvim slučajevima, tužilac može od suda tražiti da od vlasnika zahtijeva da dokaže njihovo zakonito porijeklo.

Član 13 definira kriterije za sekvestraciju imovine, za koju nalog na zahtjev tužioca izdaje sud. Sud nalaže sekvestraciju imovine koja bi direktno ili indirektno mogla biti u vlasništvu osobe nad kojom se vrši istraga kada je:

- a) njena vrijednost nesrazmjerna prijavljenom prihodu ili ekonomskoj aktivnosti te osobe;
- b) na osnovu dovoljnog broja podataka, postoje razlozi na osnovu kojih se može vjerovati da su predmeti proistekli iz nezakonitih aktivnosti ili predstavljaju njihovo ulaganje.

Sud može od osobe nad kojom se vrši istraga ili od vlasnika imovine zahtijevati da dokaže njihovo zakonito porijeklo.

---

³ a) učešće u zločinačkim organizacijama i organiziranim kriminalnim grupama i vršenje krivičnih djela u njihovo ime; b) učešće u terorističkim organizacijama ili naoružanim bandama; c) vršenje krivičnih djela u terorističke svrhe; d) iznuđivanje; e) trgovina ljudima; f) trgovina ženama s ciljem seksualne eksploatacije; g) trgovina maloljetnicima, krijumčarenje oružja i municije; h) trgovina narkoticima; i) organizacija i vođenje zločinačke organizacije.

Primjena ovog zakona u praksi i njegova veza sa krivičnim postupkom još uvijek nameću određena pitanja. Postupak finansijske istrage, zapljene i konfiskacije je odvojen od krivičnog postupka. U zakonu se navodi da se primjenjuju građanske i upravne procesne odredbe (Član 4/3). Član 27 predviđa vezu sa krivičnim postupkom i povezanom imovinskom koristi stečenom krivičnim djelom. U takvim slučajevima, zapljena i konfiskacija se mogu naložiti i na osnovu ovog zakona, ali se njihovo provođenje, u slučaju da se imovinska korist oduzima u krivičnom postupku, odlaže do okončanja krivičnog postupka. Mjere po ovom zakonu okončavaju se konfiskacijom te imovine u krivičnom postupku. U praksi, tužilac započinje postupak, reguliran ovim zakonom, nakon što rezultati krivičnog postupka pruže potrebne podatke i dokaze, čak i ako nije počelo suđenje. Stoga se postupak vodi paralelno sa, ali odvojeno od krivičnog postupka.

Nalog za konfiskaciju izdaje se na osnovu obrazloženog zahtjeva tužioca. Sud, u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva, izdaje nalog za konfiskaciju zaplijenjene imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano (Član 24).

Sud odbija izdati nalog za konfiskaciju u slučaju kada (Član 26):

- podaci nisu dovoljni da dokažu učešće osumnjičenog u zločinačkim aktivnostima (Član 3);
- se utvrdi da zaplijenjena imovina ima zakonito porijeklo;
- se utvrdi da zaplijenjena imovina nije, direktno ili indirektno, u cjelosti ili djelimično, u vlasništvu osumnjičene osobe.

Privremeno oduzimanje (prethodna zapljena) regulirana je Članom 7.

U slučaju opasnosti od raspolaganja ili sakrivanja imovinske koristi ili imovine koja se može oduzeti u skladu sa režimom proširene konfiskacije, tužilac može od suda tražiti izdavanje naloga za njenu prethodnu zapljenu, čak i prije održavanja sudske rasprave. Rok važenja mjere sekvestracije/zapljene je šest mjeseci, s mogućnošću produženja do godinu dana.

Privremene mjere u slučaju utjecaja zločinačkih organizacija

U slučaju da se sumnja da su vlasništvo nad imovinom ili ekonomske aktivnosti pod prijetnjom ili utjecajem zločinačkih organizacija, ili da bi oni mogli omogućiti aktivnost osobe osumnjičene prema Zakonu o OK (utjecaj zločinačkih organizacija – Član 8, i pobrojana krivična djela – Član 9), sud može na zahtjev tužioca izdati nalog za privremenu zabranu upravljanja i raspolaganja aktivnostima i imovinom koja se, direktno ili indirektno, koristi za obavljanje ekonomskih aktivnosti koje su pod prijetnjom ili utjecajem zločinačkih organizacija (Član 9).

U slučaju stvarne ili konkretne opasnosti od toga da će imovina biti izgubljena, protupravno prisvojena ili otuđena, tužilac može od suda zatražiti izdavanje naloga za sekvestraciju (Član 10).

2.1.3 Izrada zakonskih propisa

Nacrt podzakonskog akta o Agenciji za upravljanje (2007.), kojeg je izradila Agencija, još uvijek nije usvojen. Izmjene i dopune Zakona o pranju novca su u fazi izrade. Ministar finansija formirao je 2007. godine radnu grupu pri Općoj upravi za pranje novca.

2.1.4 Institucije

Sudska policija

Sudska policija, čak i po službenoj dužnosti, radi na otkrivanju krivičnih djela s ciljem sprječavanja daljih posljedica, potrage za zločincima, vršenja istraga i prikupljanja svega što doprinosi provedbi krivičnog zakona (Član 30 ZKP). Sudska policija vrši sve istražne operacije koje joj dodijeli ili prenese tužilac. Sektor za borbu protiv finansijskih prevara, privrednog kriminala i korupcije u kriminalističkoj policiji predstavlja centralnu jedinicu za provođenje finansijskih istraga.

Tužilac

Tužilac provodi krivično gonjenje, nadzire preliminarnu istragu, podnosi optužnicu sudu i poduzima mjere kako bi osigurao provođenje odluka (Član 24 ZKP)⁴. Nakon prijave o počinjenom krivičnom djelu, finansijsku istragu vodi tužilac, koji može prenijeti aktivnosti na službenike sudske policije (Član 304 ZKP).

Tužilaštvo za teški kriminal predstavlja specijaliziranu jedinicu, koja se također bavi pitanjem imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Trenutno dva tužioca posebno rade na finansijskim istragama.

Radna grupa Okružnog tužilaštva u Tirani okuplja predstavnike sudske policije, porezne policije i carinske službe za borbu protiv krijumčarenja.

Zajednička istražna jedinica za borbu protiv privrednog kriminala i korupcije, u sastavu Tužilaštva (Direktor Altin Dumani), formirana je 22. maja 2007. godine zajedničkom naredbom Ministra finansija, Javnog tužioca, Ministra unutrašnjih poslova i Državne obavještajne službe.

Agencija za upravljanje privremeno i trajno zaplijenjenom imovinom

Ova Agencija formirana je prema Zakonu o sprječavanju i borbi protiv organiziranog kriminala, koji definiše njene nadležnosti i zadatke. Administrativno upravljanje ograničeno je na imovinsku korist koja je proistekla iz krivičnog djela i koja potpada pod djelokrug ovog zakona. Pošto neophodni podzakonski akt (Član 36/2 i 3) nije usvojen, Agencija još uvijek nije operativna.

Dužnost upravitelja je da čuva i upravlja zaplijenjenom imovinom i, po mogućnosti, povećava njenu vrijednost (Član 20). Agencija također ima svoju ulogu nakon izdavanja naloga (presude) o konfiskaciji.

Troškovi čuvanja i upravljanja plaćaju se iz zaplijenjenih sredstava. Ako zaplijenjena sredstva nisu dovoljna ili u slučaju povrata zaplijenjene imovine, troškove plaća Agencija iz državnog budžeta (Član 23/1).

2.1.5 Zaključci

Finansijske istrage nisu posebno definirane u ZKP-u i ne postoje posebne odredbe u vezi pristupa bankovnim podacima. Praćenje bankovnih računa nije regulirano ZKP-om.

Albanija je jedina zemlja u regionu koja je uvela proširenu konfiskaciju. Albanija nema zajedničku pravnu tradiciju sa zemljama bivše Jugoslavije, nego ima sličnosti s italijanskim sistemom. Zakon o sprječavanju i borbi protiv organiziranog kriminala pruža pravni osnov za istraživanje porijekla

---

⁴ Vidi i zakon br. 8737 (12.02.2001.) o radu i organizaciji tužilaštva u Republici Albaniji.

imovine u slučaju sumnje na njeno nezakonito porijeklo (ograničeno na pobrojana krivična djela⁵) ili kontrolu od strane organizirane kriminalne grupe. Tokom zapljene, osumnjičeni ili vlasnik može dokazati zakonito porijeklo imovine. Primjenjuje se građanski ili upravni, a ne krivični postupak. Nije obavezno postojanje presude.

Još uvijek postoje poteškoće u provedbi ovog zakona u praksi, posebno u odnosu na Član 8 (utjecaj kriminalne grupe) i rad Agencije za upravljanje (ograničen na Zakon o OK).

U Tužilaštvu za teški kriminal, dva tužioca su zadužena za vođenje finansijskih istraga (zajedno sa sudskom policijom). U posljednjih nekoliko godina, u 21 predmetu došlo je do (proširene) konfiskacije imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Ne postoje sveobuhvatni podaci o finansijskim istragama, zapljeni i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

Zbog ograničene primjene zakona u praksi (i sudske prakse) nije moguće napraviti detaljnu procjenu usklađenosti s međunarodnim standardima, posebno standardima u oblasti ljudskih prava. Iako nije neophodno postojanje sudske presude za krivično djelo, i možda ne postoji veza sa krivičnim postupkom (ali u praksi obično postoji), tužilac mora dokazati pretpostavku o nezakonitom porijeklu (ili kontroli od strane zločinačke organizacije) imovine. Ova pretpostavka se može opovrgnuti ako osumnjičeni ili vlasnik pruži podatke koji ukazuju na zakonito porijeklo. Djelokrug primjene zakona ograničen je na popis teških krivičnih djela ili vezu s organiziranom kriminalnom grupom (princip proporcionalnosti). Po mom mišljenju, generalno su zadovoljeni međunarodni standardi koji se odnose na proširenu konfiskaciju.

---

⁵ Jedno od pitanja je i primjena zakona kod krivičnih djela vezanih za drogu, jer pod djelokrug Zakona o OK potpada samo prekogranična nezakonita trgovina narkoticima.

2.1.6 Opći pregled

KZ		Albanija
Konfiskacija	36 KZ	<p>Član 36 (novi): Konfiskacija sredstava i imovinske koristi stečene krivičnim djelom</p> <p>1. Sud mora izdati nalog za konfiskaciju, a sredstva se pribavljaju i prenose u korist države:</p> <p>d) predmeti čija se proizvodnja, korištenje, posjedovanje ili raspolaganje predstavlja krivično djelo, čak i ako ne postoji presuda.</p> <p>2. Ako se imovinska korist stečena krivičnim djelom u cjelosti ili djelimično izmijeni ili pretvori u drugu imovinu, takva imovina podliježe konfiskaciji.</p> <p>3. Ako se imovinska korist stečena krivičnim djelom pomiješa sa drugom zakonito stečenom imovinom, takva imovina se oduzima do iznosa imovinske koristi stečene krivičnim djelom.</p> <p>4. Prihod i ostale pogodnosti od imovinske koristi stečene krivičnim djelom, imovina koja predstavlja rezultat izmjene ili pretvaranja imovinske koristi stečene krivičnim djelom ili imovina pomiješana sa tom imovinskom koristi podliježu konfiskaciji u istom iznosu i na isti način kao i u slučaju imovinske koristi stečene krivičnim djelom.</p>
Direktna/indirektna imovinska korist	36/1b	<p>b) imovinska korist stečena krivičnim djelom, koja obuhvata svaku vrstu imovine, kao i pravne dokumente i instrumente koji dokazuju vlasništvo ili druge interese u imovini koja direktno ili indirektno potiče ili je stečena izvršenjem krivičnog djela;</p> <p>c) nagrade za izvršenje krivičnog djela, bilo da su dobivene ili obećane;</p>
Konfiskacija vrijednosti	36/1ć	ć) svaka druga imovina čija vrijednost odgovara vrijednosti imovinske koristi stečene krivičnim djelom;
Treća lica	Da	
Pravno lice	45	<p>Krivične sankcije za pravna lica</p> <p>Ako neko pravno lice obavlja djelatnost koja predstavlja kriminalnu aktivnost, sud može donijeti odluku o potpunom ili djelimičnom prestanku rada i konfiskaciji prihoda, sredstava i sve druge imovine stečene kao rezultat te djelatnosti.</p>
Proširena konfiskacija	8, 13 OK	
ZKP		
Finansijska istraga	274	Zadaci policije - Član 30 ZKP-a
Posebne istražne radnje	221 itd.	
Pristup bankovnim podacima	191?	Nema posebne odredbe: Član 191 „stjecanje dokumenata“?
Privremeno oduzimanje	274	<p>Član 274 – Djelokrug preventivne sekvestracije</p> <p>1. Kada postoji opasnost da će slobodno posjedovanje nekog predmeta povezanog s krivičnim djelom pogoršati ili produžiti njegove posljedice ili olakšati izvršenje drugih krivičnih djela, nadležni sud na zahtjev tužioca donosi obrazloženu odluku o njegovoj sekvestraciji.</p> <p>2. Sekvestracija se može naložiti i za predmete čija konfiskacija je dozvoljena.</p> <p>3. Kada dođe do promjene okolnosti izvršenja, sud na zahtjev tužioca ili zainteresirane osobe ukida sekvestraciju.</p>
Blokiranje bankovnih računa	210	<p>Član 210, Zapljene u bankama</p> <p>Sud može naložiti zapljenu bankovne dokumentacije, prenosivih instrumenata, iznosa deponovanih na tekućim računima i svega drugog, čak i ako se nalazi u sefu, ako postoje razlozi na osnovu kojih se može vjerovati da imaju veze s</p>

		krivičnim djelom, čak i ako ne pripadaju optuženom ili ako ne glase na njegovo ime. U hitnim slučajevima, ovu odluku može donijeti tužilac.
Žalbeni postupak	212, 275 276	
Upravljanje	214, 215/3, 220	Član 214 Čuvanje zaplijenjenih predmeta Za čuvanje zaplijenjenih predmeta zadužen je sekretarijat.. Član 215: Pečaćenje zaplijenjenih predmeta Član 220: Troškovi u vezi zaplijenjenih predmeta
Konfiskacija	275	Član 275 Prestanak zapljene 1. Nakon donošenja oslobađajuće odluke ili obustave postupka, sud ili tužilac izdaju nalog za povrat zaplijenjenih predmeta osobi kojoj pripadaju, osim ako oni ne moraju biti oduzeti jer su služili ili su dati radi izvršenja krivičnog djela ili predstavljaju proizvod ili profit od krivičnog djela. 2. Nakon donošenja osuđujuće presude, zapljena ostaje na snazi ako je izdat nalog za konfiskaciju predmeta. 3. Zaplijenjeni predmeti se ne vraćaju ako sud odluči da se oni zadrže kao garancija za potraživanja.
Posebni zakon		Zakon o sprječavanju i borbi protiv organiziranog kriminala
Linkovi		www.gpz.gov.al www.parlament.al
		Institucije (specijalizirane)
Sudska policija		Sektor za borbu protiv finansijskih prevara, privrednog kriminala i korupcije
Tužilac		Tužilaštvo za teški kriminal Radna grupa Okružnog tužilaštva u Tirani

Zakon o OK	2 OK	Član 2 Svrha Sprječavanje i borba protiv organiziranog kriminala kroz otkrivanje, utvrđivanje, zapljenu i oduzimanje nezakonito stečene imovine osoba osumnjičenih za učešće u organiziranom kriminalu, kao i određivanje načina upotrebe te imovine.
Finansijska istraga	4, 6 OK	Član 4 Predmet istraga 1. Vrš se istrage finansijskih sredstava, imovine, ekonomskih aktivnosti, načina života, kao i izvora prihoda osoba razmatranih u Članu 3 ovog zakona. .... 3. Istrage i suđenja prema ovom zakonu zasnovane su, pored odredbi predviđenih i izričito navedenih u ovom zakonu, i na važećim građanskim i upravnim procesnim zakonskim odredbama. Član 6 Obaveza dostavljanja informacija i dokumenata
Privremeno oduzimanje	7,9, 10 OK	Član 7 Prethodna sekvestracija 1. U slučaju kada postoji stvarna ili konkretna opasnost od toga da će sredstva, imovina ili druga prava za koja se predviđa provedba mjere konfiskacije prema odredbama ovog zakona biti izgubljena, protupravno prisvojena ili otuđena, tužilac može od suda zatražiti izdavanje naloga za njihovu prethodnu sekvestraciju, čak i prije određivanja datuma sudske rasprave. Član 9 Privremena zabrana upravljanja i raspolaganja imovinom 1. U slučaju kada postoji dovoljno podataka za ocjenu da raspolaganje imovinom i obavljanje ekonomskih aktivnosti definiranih u Članu 8 omogućava aktivnosti osoba osumnjičenih prema ovom zakonu ili osoba protiv kojih je započeo krivični postupak zbog jednog od krivičnih djela predviđenih Članovima 109, 109/b, 110/a, 114/b, 128/b, 278/a, 282/a, 283, 283/a, 284/a, 284/c, 284/c, 287, 333, 333/a i poglavljem VII Krivičnog zakona, sud na zahtjev tužioca izdaje nalog o privremenoj

		<p>zabrani upravljanja i raspolaganja⁶ aktivnostima i imovinom koja se, direktno ili ne, koristi za obavljanje tih ekonomskih aktivnosti.</p> <p>...</p> <p>3. U odluci iz tačke 1, sud također imenuje jednog ili više upravitelja sa liste eksperata Agencije...</p> <p>Član 10 Sekvestracija</p> <p>1. U slučaju kada postoji stvarna ili konkretna opasnost od toga da će aktivnosti i imovina navedena u Članu 9 ovog zakona biti izgubljena, protupravno prisvojena ili otuđena, tužilac može od suda zatražiti izdavanje naloga za njihovu sekvestraciju u skladu sa odredbama ovog zakona.</p>
Žalba/ Postupak dokazivanja zakonitog porijekla	8, 13, 28	
Upravljanje	20 itd. OK	<p>Agencija za upravljanje zaplijenjenom i oduzetom imovinom</p> <p>Agencija je nadležna samo za predmete organiziranog kriminala! Još uvijek nije operativna (nije donesen podzakonski akt)</p>
Konfiskacija	24 - 26 OK	<p>Član 24 Zahtjev za konfiskaciju zaplijenjene imovine</p> <p>Mjera konfiskacije se određuje na zahtjev tužioca, koji sudu dostavlja razloge na osnovu kojih podnosi taj zahtjev.</p> <p>Član 25 Odluka suda o konfiskaciji</p> <p>1. U roku od tri mjeseca... sud izdaje nalog o konfiskaciji zaplijenjene imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. ...</p> <p>Član 26 Odbijanje zahtjeva za konfiskaciju</p> <p>Sud odbija zahtjev za konfiskaciju imovine i povlači mjeru sekvestracije, čak i na vlastitu inicijativu, u slučaju kad</p> <p>a) nema dovoljno podataka koji dokazuju učešće osumnjičene osobe u kriminalnim aktivnostima predviđenim u Članu 3 ovog zakona;</p> <p>b) se utvrdi da je zaplijenjena imovina zakonitog porijekla;</p> <p>c) se utvrdi da zaplijenjena imovina nije, direktno ili indirektno, u cjelosti ili djelimično, u vlasništvu osumnjičene osobe.</p>
Proširena konfiskacija	8, 13 OC	<p>Član 8 Proširenje istrage na one kojima zločinačke organizacije prijete</p> <p>Kada postoji dovoljno podataka o tome da je vlasništvo nad imovinom ili obavljanje određenih ekonomskih aktivnosti pod prijetnjom ili utjecajem zločinačkih organizacija, ili da je u takvim uvjetima koji bi mogli omogućiti aktivnost osoba osumnjičenih prema ovom zakonu, tužilac od suda traži da zahtijeva od osobe koja ima pravo vlasništva ili koja je na osnovu bilo kojeg prava u posjedu bilo kakvih sredstava ili imovine čija vrijednost nije u skladu sa njenim prihodom ili ekonomskom aktivnošću, da dokaže njeno zakonito porijeklo.</p> <p>Član 13 Kriteriji za sekvestraciju imovine</p> <p>1. Sud, na zahtjev tužioca i uz navođenje odgovarajućih razloga, izdaje nalog za sekvestraciju imovine za koju postoje podaci o tome da bi ona mogla, direktno ili indirektno, biti u vlasništvu osobe nad kojom se, u skladu sa ovim zakonom, vrši</p>

		<p>istraga, ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ispada da njena vrijednost ne odgovara prijavljenom prihodu te osobe ili ekonomskoj aktivnosti koju ona obavlja; b) na osnovu dovoljnog broja podataka, postoje razlozi na osnovu kojih se može smatrati da su ti predmeti rezultat nezakonitih aktivnosti ili da predstavljaju njihova ulaganja. <p>2. Tužilac također može od suda tražiti da zahtijeva od osobe nad kojom se vrši istraga ili osoba koje imaju pravo vlasništva ili su vlasnici bilo kojeg prava, sredstava ili imovine čija vrijednost nije u skladu sa njihovim prihodima ili ekonomskim mogućnostima, da dokažu njihovo zakonito porijeklo.</p>
--	--	---

2.2 Bosna i Hercegovina

2.2.1 Postojeći zakonski propisi⁷

Bosnom i Hercegovinom upravljaju domaće (entitetske i državne) institucije i (Ured) Visokog predstavnika, koji ima i zakonodavne ovlasti.

Oba entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska), kao i Distrikt Brčko, imaju svoje vlastito krivično zakonodavstvo, koje u principu mora biti u skladu s državnim zakonodavstvom. Ovaj izvještaj se odnosi na zakonodavstvo države Bosne i Hercegovine. U Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske, slijedeći primjer ZKP-a Srbije, postoje posebne odredbe koje se odnose na organizirani kriminal (Član 504a do 504n). Državna Agencija za istrage i zaštitu (SIPA), osnovana 2004. godine, je trenutno jedina državna Agencija za provođenje zakona. Pored toga, nastojanja EU na centralizaciji policijskih snaga nisu bila uspješna što je za rezultat imalo određene probleme u njihovoj saradnji.

Reforma krivičnog (materijalnog i procesnog) zakonodavstva iz 2003. godine donijela je mnoge promjene: ukidanje sudske istrage, uvođenje istrage koju vodi tužilac, izjašnjenje o krivnji, pregovaranje o krivnji i priznanje krivnje,⁸ itd. Zbog neodgovarajuće obuke, posebno tužilaca i sudija, dolazi do određenih poteškoća u primjeni „novih“ zakona u praksi. To se posebno odnosi na razumijevanje nove uloge i odnosa između tužilaštva i policije.

Bosna i Hercegovina je 30. marta 2004. godine potpisala Konvenciju o pranju novca, traganju, privremenom i trajnom oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom.

Konfiskacija

Član 74 KZ-a definiira konfiskaciju predmeta koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za učinjenje krivičnog djela ili koji su nastali učinjenjem krivičnog djela. Ovo je mjera osiguranja o kojoj odlučuje sud. Predmeti se mogu oduzeti i kada nisu vlasništvo učinitelja, ako to zahtijevaju interesi opće sigurnosti ili interesi morala. Treće osobe imaju mogućnost podnošenja zahtjeva za naknadu štete.

Član 110 KZ-a pruža osnovu za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom: niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Imovinska korist se oduzima sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno.

Član 111 KZ-a definiira način oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može se sastojati od novca, predmeta od vrijednosti (stvari) i svake druge ekonomske koristi (stvari, prava, pokretna ili nepokretna imovina) i povlastica, koje proizlaze iz imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može se oduzeti i od treće osobe u slučaju kad je na nju prenesena bez naknade, ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, pod uvjetom da je ta osoba znala ili je trebala znati da je ta imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Sud može od osuđene osobe zahtijevati da plati novčani iznos koji odgovara vrijednosti imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (oduzimanje na osnovu vrijednosti).

---

⁷ Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 3/03).

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 36/03).

Zakon o policijskim službenicima BiH (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 27/04).

Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 27/04).

Zakon o sprječavanju pranja novca (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 29/04).

⁸ Član 231 ZKP-a.

Kada je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena s imovinom stečenom na zakonit način, takva imovina može biti predmet oduzimanja, u mjeri koja ne premašuje vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Član 112 KZ-a definira odnos između mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i imovinskopravnog zahtjeva osobe oštećene krivičnim djelom. Sud izriče oduzimanje imovinske koristi ukoliko ona prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećenog.

Postupak oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom izriče se sudskom presudom kojom se optuženi oglašava krivim, ali i rješenjem o primjeni vaspitne mjere, ili presudom kojom se utvrđuje da je optuženi krivično djelo učinio u stanju neuračunljivosti. Sud navodi predmete odnosno novčani iznos koji se oduzima (Član 396 ZKP-a).

Sud može utvrditi visinu iznosa imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom po slobodnoj ocjeni ako bi inače njeno utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka (Član 394 ZKP-a).

Finansijske istrage

Finansijske istrage nisu posebno definirane zakonom. Na osnovu Člana 392 ZKP-a, imovinska korist pribavljena krivičnim djelom se utvrđuje u krivičnom postupku po službenoj dužnosti. Tužilac je dužan u toku postupka prikupljati dokaze i ispitivati okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Član 72 pruža pravni osnov za pristup bankovnim podacima. Sudija za prethodni postupak može (uz postojanje osnova sumnje), na osnovu prijedloga tužioca, narediti da banka ili druga pravna osoba koja vrši finansijsko poslovanje dostavi podatke o bankovnim računima osumnjičene osobe i drugih povezanih osoba. U hitnim slučajevima, ove mjere može narediti tužilac, koji je obavezan o tome odmah obavijestiti sudiju koji može, u roku od 72 sata, izdati naredbu. Naredba o praćenju nije posebno regulirana.

Privremene mjere (oduzimanje/zapljena, zabrana raspolaganja)

Oduzimanje sredstava i dokaza vrši se na osnovu naredbe sudije za prethodni postupak, na prijedlog tužioca ili ovlaštene službene osobe koja je prethodno dobila odobrenje od tužioca (Član 65 ZKP-a). Predmeti se mogu oduzeti i bez sudske naredbe ukoliko postoji opasnost od odlaganja, ali je tužilac dužan da, u roku od 72 sata, podnese zahtjev sudiji za naknadno odobrenje (Član 66 ZKP-a).

Na osnovu Člana 72 ZKP-a, sud može narediti pravnoj ili fizičkoj osobi da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da je povezana s krivičnim djelom ili sumnja da je namijenjena učinjenju krivičnog djela, ili da služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivičnim djelom. Na prijedlog tužioca, sud može narediti da se finansijska sredstva i gotovinski iznosi novca privremeno oduzmu i pohrane na poseban račun i čuvaju do okončanja postupka.

Privremena mjera **oduzimanja/zapljene nezakonito pribavljene imovine** regulirana je Članom 73 ZKP-a, koji također pruža osnov za druge neophodne mjere kako bi se spriječilo korištenje, otuđenje ili raspolaganje tom imovinom. Sud donosi privremenu mjeru na prijedlog tužioca, a ta mjera se može izreći u bilo kojem trenutku tokom trajanja krivičnog postupka. Kada postoji

opasnost od odlaganja, zapljenu i druge mjere može izvršiti ovlaštena službena osoba (policija). Tužilac mora biti odmah obaviješten, a odobrenje suda se mora zatražiti u roku od 72 sata.

Član 395 predviđa privremene mjere osiguranja. Sud je dužan odrediti privremene mjere osiguranja, čak i po službenoj dužnosti, a primjenjuju se odredbe koje važe za izvršni postupak. U praksi, najčešće mjere su zabrana raspolaganja (prodaje), zapljena i pohranjivanje gotovinskog novčanog iznosa, te blokiranje novca na bankovnom računu osumnjičenog ili optuženog.

Upravljanje

Privremeno oduzeti predmeti se pohranjuju u sudu ili sud na drugi način osigurava njihovo čuvanje (Član 70). Pitanje upravljanja privremeno oduzetim predmetima (imovinom) nije na pravi način riješeno, jer se primjenom navedene odredbe ne mogu riješiti svi problemi vezani za upravljanje privremeno oduzetom imovinom. Nije formirana specijalizirana ustanova za upravljanje.

2.2.2 Proširena konfiskacija

Član 110/3⁹ predstavlja novinu i određuje da sud može oduzeti imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom u odvojenom postupku ukoliko postoji opravdani razlog da se vjeruje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili uživalac nije u mogućnosti da pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

Teret dokazivanja zakonitog porijekla imovine prebačen je na vlasnika ili uživaoca te imovine. ZKP Bosne i Hercegovine ne sadrži odredbe koje bi se mogle primijeniti na odvojeni postupak (proširene) konfiskacije imovine. Stoga se ova odredba ne koristi u praksi, mada u neke sudije izjavile da slijede njen cilj primjenjujući slobodnu procjenu vrijednosti imovinske koristi (Član 394 ZKP-a).

Ova odredba generalno omogućava široku upotrebu proširene konfiskacije, pošto nije ograničena na (popis) određena teška krivična djela (princip proporcionalnosti). Standard dokazivanja (opravdan razlog da se vjeruje) je prilično nizak u smislu sumnje o kriminalnom porijeklu imovine, ali je istovremeno ograničen na krivično djelo (jedno), što eventualno ukazuje na potrebu za bližom vezom sa konkretnim krivičnim djelom (a ne krivičnim djelima) koje nije procesuirano i presuđeno. Pretpostavka o nezakonitom porijeklu imovine zasnovana na neskladu između imovine i prijavljenog prihoda se također ne spominje. Nije precizno definiran standard dokazivanja kojim osumnjičeni ili vlasnik dokazuje zakonito porijeklo imovine (osporivost pretpostavke). Pošto nema podataka o praksi korištenja ove odredbe, teško je predvidjeti kakav će stav i praksu sudovi imati u budućnosti. Na osnovu jezičkog tumačenja ove odredbe, njena praktična primjena bi mogla biti problematična s aspekta standarda u oblasti ljudskih prava.

Spomenuti su neki pokušaji da se pruži pravni osnov za „odvojeni postupak“, kojeg zahtijeva KZ, ali ih vlada nije podržala. Spomenuti prijedlog su izradili irski i američki eksperti, uvodeći obični parnični postupak što bi, po mom mišljenju, bilo teško provesti u postojećem kontinentalnom pravnom sistemu (mada su neki anglo-saksonski instituti – kao što je pregovaranje o priznanju krivnje – ugrađeni u krivični postupak).

2.2.3 Izrada zakonskih propisa

---

⁹ 110/3 ZKP-a: Sud također može oduzeti korist iz stava 1. ovog člana u odvojenom postupku ukoliko postoji opravdani razlog da se vjeruje da je korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili uživalac nije u mogućnosti da pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

Kako se odredba Člana 110/3 KZ-a ne primjenjuje u praksi, a pošto se tumači tako da je potrebno regulirati poseban postupak, o prijedlogu posebnog zakona o proširenoj konfiskaciji već su vođene rasprave u Bosni i Hercegovini, ali ga je vlada odbacila. Ovaj prijedlog se veoma oslanjao na irski model. Sekretar Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine radi na novim prijedlozima zakona.

2.2.4 Institucije¹⁰

Policija

Ovlaštena službena osoba (za provođenje zakona) je definirana u Članu 20 ZKP-a: to je ona osoba koja ima odgovarajuća ovlaštenja unutar policijskih organa u Bosni i Hercegovini, uključujući Državnu agenciju za istrage i zaštitu (SIPA), Državnu graničnu službu (DGS), sudsku i finansijsku policiju (mada ne postoji služba pod tim nazivom), kao i unutar carinskih organa, porezne uprave¹¹ i vojne policije. S izuzetkom entitetskih policijskih službi, ostale agencije za provođenje zakona imaju ograničene uloge, nadležnosti i ovlasti u okviru krivičnih istraga i postupka.

SIPA¹² je jedina državna Agencija za provođenje zakona koja ima ovlasti da djeluje na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine. U njene zadatke također spada usmjeravanje na imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom tokom vođenja krivičnih istraga. Jedan od njenih organizacionih dijelova, Finansijsko-obavještajno odjeljenje (Finansijsko-obavještajna jedinica), također postupa i po Zakonu o sprječavanju pranja novca.

Tužilac

Tužilac vodi istragu i dužan je tokom istrage prikupljati dokaze i ispitivati okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Tužilac može policiji naložiti obavljanje istražnih zadataka. Opća uloga tužioca definirana je u Članu 35 ZKP-a. Ovlaštene službene osobe su u krivičnom postupku obavezne djelovati prema nalogima tužioca, kao i samostalno u okviru svojih nadležnosti (Član 218 ZKP-a).

S izuzetkom SIPA-e, institucije za provođenje zakona i tužilaštva nemaju specijaliziranu jedinicu posvećenu finansijskim istragama. Ne postoje baze podataka niti statistički podaci o finansijskim istragama, privremenim mjerama ili konfiskaciji.

Sud

Sudija za prethodni postupak donosi odluku o privremenim mjerama osiguranja i pristupu bankovnim podacima. Dok Član 73 ZKP-a zahtijeva da tužilac (ili ovlaštena službena osoba, u slučaju blokiranja bankovnog računa) podnese prijedlog za donošenje takvih mjera, Član 395 ZKP-a zahtijeva da sud po službenoj dužnosti donese odluku o privremenim mjerama osiguranja kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

---

¹⁰ Linkovi: www.vijceministara.gov.ba, www.fbihvlada.gov.ba, www.vladars.net, www.bdcentral.net (Vlada Distrikta Brčko), www.parlament.ba, www.parlamentfbih.gov.ba, www.narodnaskupstinars.net, www.mpr.gov.ba (Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine), www.vladars.net/lt/min/mpr.html (Ministarstvo pravde RS), www.fbihvlada.gov.ba/indexx.html (Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine)

¹¹ Zakon o Upravi za indirektno oporezivanje (Član 2/b) definiira ulogu Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine (UIO) (Sektor za provođenje carinskih i poreznih zakonskih propisa, Odsjek za istrage) u okviru krivičnog postupka, te da se odredbe ZKP-a o policiji primjenjuju na UIO.

¹² Jedan od zadataka u nadležnosti SIPA-e je sprječavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela koja su u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, a posebno: organiziranog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima i drugih zločina protiv čovječnosti i teškog finansijskog kriminala.

Sud može izreći oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (navodeći predmete i novčani iznos koji se oduzimaju) u presudi kojom se optuženi oglašava krivim, u rješenju o primjeni vaspitne mjere i u presudi kojom se utvrđuje da je optuženi učinio krivično djelo u stanju neuračunljivosti, prilikom čega je došlo do štetnih posljedica.

2.2.5 Zaključci

Bosna i Hercegovina je uvela istragu koju vodi tužilac.

Najviše rezultata u oduzimanju nezakonito stečene koristi u Bosni i Hercegovini se postiže putem pregovaranja o priznanju krivnje u predmetima pranja novca, gdje utaja poreza predstavlja predikatno krivično djelo. Problem je u tome što se često kod ovakvih nagodbi „zaboravi“ na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (cilj je kažnjavanje)! Finansijska istraga još uvijek u praksi ne predstavlja sastavni dio krivične istrage.

Nepostojanje jasnih zakonskih mogućnosti za vođenje odvojenog postupka za proširenu konfiskaciju (Član 110/3 KZ-a) onemogućava korištenje postojeće odredbe. Ne postoji specifičan pravni osnov za pristup bankovnim podacima. Nije regulirana ni naredba za praćenje. Iz razgovora se pokazalo da se nije oduzimala sva imovinska korist, nego samo novac zatečen na bankovnim računima. Tužilaštvo i sud će razmotriti eventualno donošenje smjernica kako bi se pitanje oduzimanja imovinske koristi uključilo u svaki dogovor o priznanju krivnje.

SIPA još uvijek nije u potpunosti operativna u izvršavanju svojih zadataka kao državna agencija za provođenje zakona. U nekim slučajevima, saradnja između entitetskih policija i drugih agencija za provođenje zakona i dalje predstavlja problem.

Kao problem u praksi istaknuto je nepostojanje Agencije za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom.

Ne postoje baze podataka niti statistički podaci o finansijskim istragama, privremenom i trajnom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Član 110/3 uveo je mogućnost proširene konfiskacije. Sud može oduzeti imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom u odvojenom postupku, ukoliko postoji opravdan razlog da se vjeruje da je korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili uživatelj nije u mogućnosti da pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

Odvojeni postupak za (proširenu) konfiskaciju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, predviđen Članom 110/3 nije definiran. Zato se ova odredba ne koristi u praksi, mada su neke sudije izjavile da slijede njen cilj koristeći sredstvo slobodne ocjene vrijednosti imovinske koristi (Član 394 ZKP-a).

2.2.6 Opći pregled

KZ		Bosna i Hercegovina
Konfiskacija	74, 110, 111	Član 110: Osnov za oduzimanje materijalne koristi
Direktna/indirektna imovinska korist	111	Član 111: Načini oduzimanja materijalne koristi
Konfiskacija vrijednosti	111/1	
Treće osobe	111/1	
Pravna lica	da	Vidi 396/3 ZKP
Proširena konfiskacija	110/3	110/3: Sud također može oduzeti korist iz stava 1. ovoga člana u odvojenom postupku ukoliko postoji opravdani razlog da se vjeruje da je korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili uživatelj nije u mogućnosti da pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.
ZKP		
Finansijske istrage	392/2	Član 392: Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti. Tužitelj je u toku postupka dužan prikupljati dokaze i izviđati okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.
Posebne istražne radnje	116, 117	
Pristup bankovnim podacima	72/1	
Privremeno oduzimanje	65, 66 72, 73, 395	Privremeno oduzimanje predmeta Član 73: Privremeno oduzimanje nezakonito pribavljene imovine i zapljena imovine ... Sud može u bilo koje vrijeme u toku postupka donijeti na prijedlog tužitelja privremenu mjeru oduzimanja imovine koja se ima oduzeti po KZ BiH, mjeru zapljene ili drugu neophodnu privremenu mjeru kako bi se spriječilo korištenje, otuđenje ili raspolaganje tom imovinom...
Blokiranje bankovnih računa	72/4	Član 72: naredba banci ili drugom pravnom licu
Žalbeni postupak		Član 395: Privremene mjere osiguranja ...Kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud će po službenoj dužnosti po odredbama koje važe za izvršni postupak odrediti privremene mjere osiguranja. U takvom slučaju shodno se primjenjuju odredbe člana 202. ovog zakona....
Upravljanje	70	Član 70: Čuvanje privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije ...pohranjuju se u Sudu...
Konfiskacija	396	Član 396: Sadržaj odluke kojom se izriče mjera oduzimanja imovinske koristi
Slobodna ocjena vrijednosti od strane sudije	394	
Posebni zakoni		Poseban postupak je predviđen za proširenu konfiskaciju (Član 110/3 KZ-a). Još uvijek nije definiran.
		Institucije (specijalizirane)
Kriminalistička		SIPA (državna policija), entitetske policijske službe, carina, porezna uprava

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

policija		
Porezna uprava	20	Policijske ovlasti
Tužilaštvo		Član 218: Tužilac nadzire rad ovlaštenih službenika
Sud		

2.3 Hrvatska – Prikaz situacije u zemlji

2.3.1 Postojeći zakonski propisi¹³

Proširena konfiskacija regulirana je posljednjim izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2006. godine (Članak 82/2). Konceptualne izmjene zakona o kaznenom postupku (ZKP) su u pripremi. Njihov prijedlog se očekuje do kraja 2007. godine. Bit će ukinuta sudska istraga. Posebna zakonska osnova za privremene mjere osiguranja kod oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom propisana je Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK). USKOK predstavlja specijalizirano tijelo u sastavu Državnog odvjetništva.

Konfiskacija

Članak 80 Kaznenog zakona definira sigurnosnu mjeru oduzimanja predmeta koji je bio namijenjen ili uporabljen za počinjenje kaznenog djela ili je nastao počinjenjem kaznenog djela, kad postoji opasnost da će se određeni predmet ponovo uporabiti za počinjenje kaznenog djela, ili kad se radi zaštite opće sigurnosti ili iz moralnih razloga oduzimanje predmeta čini prijeko potrebnim.

Članak 82 Kaznenog zakona regulira obvezatno oduzimanje od počinitelja imovinske koristi izravno i neizravno ostvarene kaznenim djelom, sukladno sudskoj odluci. Imovinska korist ostvarena kaznenim djelom može se oduzeti i od trećih osoba ili od pravnih osoba, ako nije ostvarena u dobroj vjeri.

Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela iz 2004. godine utvrdio je kaznenu odgovornost pravnih osoba i sankcioniranje nezakonitog ponašanja kojim pravna osoba nezakonito ostvaruje imovinsku korist za sebe ili za treće osobe. Odredba Članka 20 spomenutog zakona propisuje obvezatno oduzimanje od pravne osobe imovinske koristi ostvarene kao rezultat kaznenog djela.

Isplata protuvrijednosti u novčanom iznosu regulirana je Člankom 82/2 KZ-a i Člankom 20/4 Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Imovinskopravni zahtjev oštećenika reguliran je Člankom 82/4 KZ-a i Člankom 464/3 ZKP-a.

Članci od 463 do 471 Zakona o kaznenom postupku (ZKP) reguliraju postupak za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.

Sud nalaže oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom odlukom kojom se okrivljenik proglašava krivim za kazneno djelo koje mu se stavlja na teret (Članak 468/1 ZKP-a). U odluci se moraju navesti predmeti i iznos novca koji se oduzima. Sud visinu iznosa imovinske koristi koja se oduzima može odmjeriti po slobodnoj ocjeni, ako bi njezino utvrđivanje bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka (Član 466 ZKP-a).

---

¹³ Kazneni zakon (Narodne novine br. 110/97, 27/98, 50/00, 51/01, 105/04, 84/05, 71/06).

Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 110/97, 58/99, 112/99, 58/02 i revidirani tekst 62/03).

Zakon o uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Narodne novine br. 88/01, 12/02, 33/05, 48/05).

Zakon o sprječavanju pranja novca (Narodne novine br. 69/97, 106/97, 67/01, 114/01).

Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine br. 151/03).

Zakon o zaštiti svjedoka (Narodne novine br. 163/03),

Ovršni zakon (Narodne novine br. 57/96, 29/99).

www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=366

Prava treće osobe i pravne osobe na koju je imovinska korist prenesena zaštićena su u prethodnom postupku i na glavnoj raspravi. Oni se pozivaju radi ispitivanja i imaju pravo predlagati dokaze i postavljati pitanja tijekom glavne rasprave (Članak 465 ZKP-a).

Financijska istraga

Financijska istraga nije posebno definirana kaznenim zakonodavstvom. Zakonska osnova se može naći u Članku 464 ZKP-a, u kojem stoji da se imovinska korist utvrđuje u kaznenom postupku po službenoj dužnosti. Sud i druga tijela pred kojima se vodi kazneni postupak dužni su u tijeku postupka prikupljati dokaze i istraživati okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovinske koristi.

Zakonska osnova za pristup odgovarajućim podacima za financijsku istragu tijekom predistražne faze (policija) mogu se naći u Članku 186 (177) ZKP-a (opće ovlasti policije) i Članku 174/3 (ovlasti tužitelja).

Pristup bankovnim podacima reguliran je u Članku 219 ZKP-a. Istražni sudac može zatražiti od banke da mu dostavi podatke o bankovnim računima okrivljenika ili druge osobe protiv koje se vodi postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom. Istražni sudac također može naložiti banci da mu dostavi podatke u fazi prije pokretanja istrage (policija) ako se radi o sredstvima vezanim za kaznena djela koja je počinila grupa ili zločinačka organizacija, ili kazneno djelo zlouporabe opojnih droga, ili kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora više od tri godine (Članak 219/3 ZKP-a).

Privremene mjere

Istražni sudac (tijekom istrage) ili sud (tijekom rasprave) određuje po službenoj dužnosti privremene mjere osiguranja, kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi, prema odredbama koje važe za ovršni postupak (Članak 467 ZKP-a). Ovršni zakon definiše privremene mjere osiguranja u ovršnom postupku u Člancima 297-299 (zabrana raspolaganja, pljenidba...).

Sud može naložiti privremenu obustavu izvršenja financijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja kazneno djelo, da služi prikrivanju kaznenog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene kaznenim djelom. Privremeno oduzeti novac se deponira na poseban račun i čuva do okončanja postupka, odnosno dok se ne steknu uvjeti za njegovo vraćanje (Članak 219/5 i Članak 6 ZKP-a). Praćenje bankovnih računa nije regulirano ZKP-om.

Sud može naložiti privremeno oduzimanje predmeta, koji se prema KZ-u imaju oduzeti ili koji mogu predstavljati dokaze (218 ZKP-a). Na temelju odredbe Članka 218/8, redarstvene vlasti također mogu oduzeti predmete kad postupaju prema svojim ovlastima na temelju odredbi Članka 186 (opće ovlasti policije) i Članka 196/1 ZKP (hitne istražne radnje). Odredba se tumači na taj način da policija ne može privremeno oduzeti imovinsku korist pribavljenu kaznenim djelom ako ona ne predstavlja dokaz o počinjenom kaznenom djelu. Određeni predmeti ne podliježu privremenom oduzimanju (Članak 218/3 ZKP).

Članak 463 utvrđuje pravila za oduzimanje predmeta u slučaju kad kazneni postupak ne završi presudom kojom se okrivljenik proglašava krivim ako to zahtijevaju probitci javne sigurnosti ili zaštite časti i dostojanstva građana.

U novom ZKP-u treba razmotriti ograničenja primjene privremenih mjera tijekom predistražnih postupaka. Isto tako, treba se dotaći pitanja nepostojanja odredbi o upravljanju (i prodaji) privremeno i trajno oduzetih predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. Osnivanje

agencije za upravljanje bi bilo dobro rješenje po ugledu na uspješne primjere iz nekih europskih zemalja.

Zakon o USKOK-u

Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) uređuje ustrojstvo i nadležnost USKOK-a, suradnju s drugim tijelima državne vlasti, kao i nadležnost sudova i privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. USKOK je specijalizirana služba, odgovorna za procesuiranje teških kaznenih djela i usmjeravanje na imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelima.

Primjena zakona i nadležnost USKOK-a ograničeni su na popis (teških) kaznenih djela (Članak 21). Poseban postupak za pristup bankovnim podacima (Članak 42a) i privremene mjere za osiguranje kasnijeg oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima definirani su u Člancima 44-56. Kod privremenih mjera osiguranja, primjenjuju se odredbe ovršnog postupka (Članak 44/1). Samo oduzimanje nije regulirano Zakonom o USKOK-u jer se nalog za oduzimanje izdaje u kaznenom postupku.

USKOK može zahtjevom zatražiti od banke dostavljanje odgovarajućih podataka o bankovnim računima ako su ispunjeni određeni uvjeti (Članak 42a). Ako banka odbije otkriti podatke, USKOK može od istražnog suca tražiti izdavanje naloga. Sud također može izdati nalog o praćenju bankovnih transakcija (Članak 42a/4).

Privremene mjere osiguranja nalaže sud koji ima nadležnost temeljem Članka 24 za kaznena djela iz Članka 21, na obrazloženi prijedlog USKOK-a. Postupak je hitan i može se pokrenuti prije početka kaznenog postupka. Vrijednost imovinske koristi ostvarene pobrojanim kaznenim djelima može se utvrditi sukladno odredbama parničnog postupka.

Sud određuje privremene mjere osiguranja ako postoje osnovi sumnje da su prihod ili imovina izravno ili neizravno ostvareni jednim od pobrojanih kaznenih djela, ako njihova vrijednost prelazi 100.000 kuna, i ako postoji opasnost da će tijekom kaznenog postupka počinitelj onemogućiti ili znatno otežati njihovo oduzimanje (Članak 50/1). Mjere osiguranja su definirane ovršnim zakonom. Zabrana isplate s bankovnog računa regulirana je u Članku 50/5 (izmijenjen 2005. godine). Rješenje suda o privremenim mjerama mora se potvrditi u roku od 21 dana. Tijekom tog razdoblja, sud poziva stranke na ročište na kojem protivnik može učiniti vjerojatnim da uvjeti iz Članka 50/1 ne postoje (Članak 52/3). Teret dokazivanja je na protivniku jedino u pogledu privremenih mjera osiguranja. Mjere se mogu produljiti za šest mjeseci, a mogu trajati najviše jednu godinu. Ako u roku od jedne godine ne bude pokrenut kazneni postupak, sud će ukinuti rješenje na prijedlog protivnika u čijem je posjedu osigurana imovina.

Već je rečeno da USKOK u praksi primjenjuje odredbe i da je utvrdio standard prema kojemu se u svakoj kaznenoj prijavi policije moraju nalaziti podaci o imovinskoj koristi osumnjičene osobe i o imovini koja se može oduzeti (izvješće financijske istrage).

2.3.2 Proširena konfiskacija

Proširena konfiskacija je uvedena izmjenama i dopunama Kaznenog zakona donesenim 2006. godine¹⁴. Rečeno je da odredba tužiteljima nije jasna i da je za njenu primjenu u praksi potrebno donijeti dodatna procesna pravila (ZKP i Zakon o USKOK-u).

---

¹⁴ U članku 82. iza stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

Jezično tumačenje pokazuje da tužiteljstvo mora uspostaviti vezu (osnovana sumnja) između konkretnog kaznenog djela, kojeg je počinila grupa ljudi ili zločinačka organizacija, utvrditi da je pribavljena imovina (korist) vremenski povezana s konkretnim kaznenim djelom, te pokazati da se ne može utvrditi njezino zakonito porijeklo.

Teret dokazivanja zakonitog porijekla imovine ne prelazi doslovno na okrivljenika, što znači da tužiteljstvo mora tragati i za porijeklom imovine (koristi), ali to okrivljenika ne sprječava u pružanju dokaza o zakonitom porijeklu imovine.

Primjena ove odredbe ograničena je na konkretno kazneno djelo (za koje se vodi kazneni postupak), kojeg je počinila grupa ljudi ili zločinačka organizacija. Uspostavljanje ove veze može se pokazati teškim u praksi, jer se zločinačke organizacije ne ograničavaju na jednu vrstu (produljenog) kaznenog djela. Šira definicija: „kaznena djela“ bi možda mogla dati bolje mogućnosti. Pored toga, ograničenje u smislu grupe ljudi ili zločinačke organizacije bi moglo biti previše restriktivno u praksi, kad ne mogu biti otkrivene sve (ili mnoge) osobe koje su sudjelovale u počinjenju kaznenog djela, niti se u kaznenom postupku može dokazati njihova uloga. Sudska praksa će morat dati odgovore na ova pitanja, kao i na pitanje standarda dokazivanja (osnovana sumnja) veze između kaznenog djela i imovine.

Još jedno pitanje je i može li se ova odredba koristiti za imovinu koja je stečena prije donošenja ovoga zakona.

2.3.3 Izrada zakonskih propisa

Radna skupina, koju je formiralo Ministarstvo pravde, radi na konceptualnim izmjenama Zakona o kaznenom postupku (ZKP) i očekuje se da rad bude završen do kraja 2007. godine. Bit će ukinuta sudska istraga. Mogle bi biti uvedene odredbe o upravljanju privremeno i trajno oduzetim predmetima i imovini.

2.3.4 Institucije

Policija

Odjel gospodarskog kriminaliteta u okviru Kriminalističke policije (KP) ima vodeću ulogu u vođenju finansijskih istraga i usmjeravanju na imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelima. Ovaj je Odjel također nadležan za istrage pranja novca. On pruža pomoć u krupnim predmetima, gdje se finansijska istraga provodi u suradnji s drugim dijelovima KP, te koordinira finansijske istrage i pruža potporu regionalnim jedinicama krim-policije.

Prijedlog iz 2007. godine za uspostavljanje specijalizirane jedinice kriminalističke policije, nadležne za provođenje finansijskih istraga, nije dobio potporu. Još uvijek traje rasprava o najboljem pristupu specijalizaciji.

„(2) Kao imovinska korist iz stavka 1. ovoga članka smatra se i ona korist koju je ostvarila grupa ljudi ili zločinačka organizacija koja je u vremenskoj povezanosti s počinjenim kaznenim djelom i za koju se osnovano može smatrati da potječe od tog djela, jer se njezino zakonito porijeklo ne može utvrditi.“ Dosadašnji stavci 2., 3. i 4. postaju stavci 3., 4. i 5.

Novi Članak 82/2 KZ-a (neslužbeni prijevod)

Opće policijske ovlasti regulirane su u Članku 186 ZKP-a, koji kroz pristup podacima važnim za kazneni postupak, pruža zakonsku osnovu za financijsku istragu.

Tužiteljstvo/Državno odvjetništvo

U sustavu u kojemu sud vodi istragu, tužitelj vodi predistražnu (policijsku) fazu istrage. Istražni sudac, na prijedlog policije ili tužitelja, izdaje nalog za provođenje istražnih mjera tijekom predistražne faze.

Prema Članku 42 ZKP-a, tužitelj/državni odvjetnik poduzima potrebne mjere radi otkrivanja kaznenih djela i pronalaženja počinitelja, poduzima izvide kaznenih djela i zahtijeva i povjerava provedbu pojedinih izvidnih radnji i mjera radi prikupljanja podataka važnih za pokretanje kaznenog postupka. Tužitelj može od banaka, organizacija i drugih pravnih osoba tražiti da mu dostave podatke, osim onih koji predstavljaju zakonom zaštićenu tajnu (Članak 174 ZKP-a).

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)

USKOK je specijalizirano tijelo u okviru Državnog odvjetništva. Osnovan je 2001. godine, sukladno Zakonu o USKOK-u. USKOK je nadležan za istraživanje i progon pobrojanih (teških) kaznenih djela, te otkrivanje i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. Policija i tužiteljstvo ne vode na sustavan način podatke niti statistiku o provedenim financijskim istragama i privremenim mjerama osiguranja. Međutim, spomenuti su mnogi slučajevi u kojima su naložene privremene mjere. USKOK je dostavio podatke za jednu pravomoćnu presudu 2006. godine, gdje je došlo do oduzimanja imovinske koristi, a u nekim slučajevima na prijedlog ovog Ureda izdati su nalozi za provođenje privremenih mjera.

2.3.5 Zaključci

Još uvijek se unutar kriminalističke policije vodi rasprava o specijalizaciji za financijske istrage, pošto prijedlog za formiranje zasebne jedinice 2007. godine nije usvojen.

USKOK ima veće mogućnosti za borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije, koje mu daje Zakon o USKOK-u, uključujući i posebne odredbe o privremenim mjerama osiguranja radi kasnijeg oduzimanja imovinske koristi izravno i neizravno ostvarene kaznenim djelima.

Ne postoje statistički niti drugi podaci o financijskim istragama i privremenom oduzimanju koje vodi policija ili tužiteljstvo. Upravljanje oduzetim predmetima i imovinom prepoznato je kao stvarni problem u praksi. Razmatra se zakonska osnova za formiranje agencije za upravljanje oduzetim predmetima i imovinom.

Financijske istrage nisu posebno definirane ZKP-om niti Zakonom o policiji. Praćenje bankovnih računa je moguće samo u slučajevima koji potpadaju pod Zakon o USKOK-u.

Privremene mjere u predistražnoj fazi su moguće u ograničenim slučajevima na temelju ZKP-a. Zakon o USKOK-u daje veće mogućnosti i propisuje odlučivanje o privremenim mjerama osiguranja u građanskom postupku.

Proširena konfiskacija je uvedena 2006. godine (Članak 82/2 KZ-a), ali u praksi još uvijek nije „isprobana“. Pitanja u vezi teksta ove nove odredbe ukazuju na određenu zabrinutost zbog previše restriktivnog tumačenja njene upotrebe u praksi. Isto tako, pitanje je može li se ova odredba koristiti za oduzimanje imovine stečene prije usvajanja ovog zakona.

2.3.6 Opći pregled

KZ		Hrvatska
Konfiskacija	80, 82	Članak 80: Oduzimanje predmeta Članak 82: Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom
Izravna/neizravna imovinska korist	?	Nije specifično određeno
Konfiskacija vrijednosti	82/2	Plaćanje protuvrijednosti u novčanom iznosu
Treće osobe	82/3	
Pravna osoba	20	Članak 20 Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela: Oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi (2) Imovinska korist iz stavka (1) ovog članka je svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine pravne osobe do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela. (...)
Proširena konfiskacija	82/2 novi	Kao imovinska korist (prihod od kaznenog djela) iz stavka 1. ovoga članka smatra se i ona korist koju je ostvarila grupa ljudi ili zločinačka organizacija koja je u vremenskoj povezanosti s počinjenim kaznenim djelom i za koju se osnovano može smatrati da potječe od tog djela, jer se njezino zakonito porijeklo ne može utvrditi. (Neslužbeni prijevod)
ZKP		
Financijska istraga	464/2 174	(2) Sud i drugo tijelo pred kojima se vodi kazneni postupak dužni su u tijeku postupka prikupljati dokaze i istraživati okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovinske koristi.
Posebne istražne radnje	Da	
Prethodni postupak	?, 219/3	
Pristup bankovnim podacima	219/3	Članak 219 (novi 234) (3) Istražni sudac može zatražiti od banke da mu dostavi podatke o bankovnim računima okrivljenika ili druge osobe protiv koje se vodi postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom. Takav se zahtjev može postaviti i prije pokretanja istrage, odnosno i prije pokretanja postupka za oduzimanje imovinske koristi, ako postoji vjerojatnost da se na bankovnim računima nalaze sredstva pribavljena sudjelovanjem u kaznenim djelima koja je počinila grupa ... ili zločinačka organizacija ... ili kaznenim djelom zlouporabe opojnih droga ... i za koja je propisana kazna zatvora više od tri godine.
Privremeno oduzimanje	218 Predmeti 467 Imovinska korist 297-299 Ovršni zakon	Članak 218 (novi 233): Privremeno oduzimanje predmeta (1) Predmeti koji se prema Kaznenom zakonu imaju oduzeti ili koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica u kaznenom postupku... Članak 467 (novi 486) Kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi, sud će po službenoj dužnosti, prema odredbama koje važe za ovršni postupak, odrediti privremene mjere osiguranja. U takvu slučaju primjenjivat će se odredbe Članka 136 (novi 142), stavka 2 ovoga zakona.
Prethodni postupak	218/8	218 (8) Redarstvene vlasti mogu oduzeti predmete ... kad postupaju prema odredbama Članka 186 i Članka 196 stavka 1 ovoga zakona ili kad izvršavaju nalog suda.
Blokiranje bankovnih	219/5	219/5 Sud može rješenjem naložiti pravnoj ili fizičkoj osobi da privremeno obustavi izvršenje financijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

računa		kazneno djelo, da služi prikrivanju kaznenog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene kaznenim djelom.
Žalbeni postupak		
Upravljanje	219/6	219/6 ...financijska sredstva ... se deponiraju na poseban račun i čuvaju do okončanja postupka, odnosno dok se ne steknu uvjeti za njihovo vraćanje.
Oduzimanje	468 463 (predmeti)	Članak 468 (novi 487): (1) Oduzimanje imovinske koristi sud može izreći u odluci kojom se utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje je predmet optužbe. ... Članak 463 (novi 482): (1) Predmeti koji se po kaznenom zakonu moraju oduzeti oduzet će se i kad kazneni postupak ne završi presudom kojom se okrivljenik proglašava krivim ako to zahtijevaju probitci javne sigurnosti ili zaštite časti i dostojanstva građana. ...
postupak	465 469-471	Članak 465 (novi 484): (1)... osoba na koju je imovinska korist prenesena, a i predstavnik pravne osobe, pozvat će se radi ispitivanja u prethodnom postupku i na glavnoj raspravi. U pozivu će se upozoriti da će se postupak provesti i bez njihove nazočnosti. ...
Slobodna ocjena suca	466	Članak 466 (novi 485): Sud će visinu iznosa imovinske koristi odmjeriti po slobodnoj ocjeni ako bi njezino utvrđivanje bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka.
Ovrha		
Posebni zakoni		Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta
Linkovi		www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=366
Institucije (specijalizirane)		
Ministarstvo unutarnjih poslova		Kriminalistička policija
Tužitelj		Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)

		Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)
Financijske istrage	21 44	Ograničen popis kaznenih djela (Članak 21)
Posebne istražne radnje	DA	
Prethodni postupak	DA	Članak 44/2: Građanski postupak
Pristup bankovnim podacima	42a	
Nalog za praćenje	42a/4	
Privremeno oduzimanje	44-56 50/1 52/3	Članak 50 (1) Sud će, na prijedlog Ureda, odrediti mjeru osiguranja prisilnog oduzimanja sredstava, prihoda ili imovine ostvarene kaznenim djelom iz Članka 21 ovoga zakona ako utvrdi da: 1. postoje osnovi sumnje da su sredstva, prihod ili imovina izravno ili neizravno ostvareni kaznenim djelom iz Članka 21 ovoga zakona; 2. vrijednost tih sredstava, prihoda ili imovine prelazi ukupnu svotu od

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

		100.000,00 kuna; 3. postoje osnovi sumnje da će počinitelj kaznenog djela iz Članka 21 ovoga zakona prije započinjanja kaznenog postupka ili u njegovu tijeku, onemogućiti ili znatno otežati oduzimanje sredstava, prihoda ili imovine ostvarene kaznenim djelom iz Članka 21 ovoga zakona. (2) kao mjeru osiguranja, sud može odrediti jednu ili više od mjera iz Ovršnog zakona, a osobito ...
Prethodni postupak		
Blokiranje bankovnih računa	50/5 novi	
Žalbeni postupak	44/2 46,47 53-55	Članak 44 (1) ... postupak po kojemu Ured i sudovi prethodnim ili privremenim mjerama (mjere osiguranja) osiguravaju prisilno oduzimanje sredstava, prihoda ili imovine ostvarene kaznenim djelima iz Članka 21 ovoga zakona. (2) Postupak prema stavku 1. ovoga članka nije kazneni postupak i u njemu se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Ovršnog zakona (Narodne novine Republike Hrvatske br. 57/96 i br. 29/99), ako odredbama ovoga zakona nije što drugo propisano. (3) Oduzimanje osiguranih sredstava, prihoda ili imovine iz stavka 1. ovoga članka izvršit će se prema odredbama za oduzimanje imovinske koristi u zakonu o kaznenom postupku. Članak 47: hitni postupak. 51/4: 21 dana, 52/4 i 5: 6 mjeseci, jedna godina.
	52/3	Prebacivanje tereta dokazivanja
Upravljanje		
Slobodna procjena vrijednosti	49/2	

2.4 „Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija” – Prikaz situacije u zemlji

2.4.1 Postojeći zakonski propisi¹⁵

Izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva su izvršene 2004. i 2005. godine.

Konfiskacija imovine stečene putem kriminala

Konfiskaciju imovine stečene putem kriminala uređuje Krivični zakon (KZ Članovi 97. do 100.). Sud izdaje nalog za konfiskaciju direktne ili indirektno imovinske koristi, što uključuje novac, pokretnu ili nepokretnu imovinu od vrijednosti, kao i svaku drugu imovinu, prihode ili sredstva, materijalna i nematerijalna prava od počinioca (Član 98/1 KZ-a). Konfiskaciju na osnovu vrijednosti uređuje Član 98/1 KZ-a. Konfiskacija je moguća i ako postoje činjenične ili zakonske prepreke za provođenje krivičnog postupka protiv počinioca krivičnog djela (Član 97/3 KZ-a). U takvim slučajevima, sud može pokrenuti poseban postupak konfiskacije na prijedlog tužioca kako bi ispitao dokaze i utvrdio da li su predmeti korišteni za izvršenje krivičnog djela ili su njegov rezultat, te da li imovina ili imovinska korist potiče od krivičnog djela (Član 541 ZKP-a).

KZ pruža zakonski osnov za podjelu imovine na osnovu ratificiranog međunarodnog sporazuma (Član 97/4 KZ-a).

Imovinska korist može biti konfiskovana od trećeg lica, na koju je prenesena bez odgovarajuće naknade (Član 98/2 KZ-a), kao i od pravnog lica (Članovi 100, 96e i 28a KZ-a).

Imovinskopravni odštetni zahtjev oštećenog lica u krivičnom postupku i veza sa konfiskacijom imovinske koristi stečene krivičnim djelom su definirani Članovima 99. KZ-a i 533/3 ZKP-a.

Zakonski osnov za finansijsku istragu, privremene mjere za oduzimanje predmeta, sredstava i prihoda, te postupak konfiskacije prihoda od kriminala su utvrđeni u Zakonu o krivičnom postupku (ZKP), u Članovima 219-227 i 532-543.

Konfiskaciju imovine stečene krivičnim djelom određuje sud u odluci kojom se optuženi proglašava krivim (Član 537).

Postupak odlučivanja o konfiskaciji (pružanje dokaza i izjava) definiran je u Članu 534, a postupak određivanja tačne vrijednosti imovinske koristi koja se konfiskuje definiran je u Članu 535 (izjave državnih tijela, vještačenje).

Konfiskacija se vrši u roku od 30 dana od datuma pravosnažnosti presude (Član 542). Također je navedeno da se poništavaju svi pravni poslovi koji su zaključeni nakon izvršenja krivičnog djela i s ciljem smanjivanja vrijednosti imovine koja je predmet mjere konfiskacije (Član 542/5).

---

¹⁵ Krivični zakon (Službeni glasnik br. 37/1996, Službeni glasnik br. 19/2004).

Zakon o krivičnom postupku (Službeni glasnik br. 17/1997, 44/2002, 74/2004), revidirani tekst (Službeni glasnik br. 15/2005).

Zakon o javnom tužilaštvu (Službeni glasnik br. 38/2004).

Zakon o unutrašnjim poslovima (Službeni glasnik br. 19/1995, 55/1997, 38/2002 i 33/2003).

Zakon o finansijskoj policiji (Službeni glasnik br. 55/2002).

Carinski zakon (Službeni glasnik br. 21/1998, 86/1999, 25/2000, 31/2001, 4/2002, 55/2002 i 42/2003).

Zakon o utvrđivanju i naplati javnih prihoda (Službeni glasnik br. 13/2001, 61/2002, 24/2003, 77/2003 i 19/2004).

Zakon o sprječavanju pranja novca i drugih prihoda od kaznenih djela (Službeni glasnik br. 46/2004).

Zakon o borbi protiv korupcije (Službeni glasnik br. 49/2002, 46/2004).

Konfiskacija predmeta (uključujući i imovinsku korist) je moguća čak i ako se krivični postupak ne okonča presudom kojom se optuženi proglašava krivim, ako je to u interesu opšte bezbjednosti ili iz etičkih razloga. Tijelo pred kojim je vođen postupak donosi posebnu odluku u trenutku okončanja, odnosno prekida postupka (Član 532).

Privremene mjere

Privremene mjere su propisane u dva dijela ZKP-a: Član 220. i dalji članovi odnose se na privremeno oduzimanje predmeta, dokaza, sredstava i prihoda od kriminala (Član 220/2) tokom (formalne sudske) istrage; Član 532 i dalji članovi odnose se na privremene mjere obezbjeđenja imovine, koja se može konfiskovati kao prihod od kriminala tokom pretresne faze.

Privremeno obezbjeđenje predmeta ili imovine definisano je kao privremeno zamrzavanje, konfiskacija, blokiranje sredstava, bankovnih računa i bankovnih transakcija ili prihoda stečenih krivičnim djelom (Član 220/1), i, u slučaju prihoda od kriminala, kao blokiranje sredstava, bankovnih računa i fondova (Član 220/2).

Mjeru privremenog obezbjeđenja određuje istražni sudija ili vijeće tokom istrage. Mjera može trajati do okončanja postupka (Član 220/3). U slučaju blokiranja bankovnog računa, ova mjera se mora preispitati svaka dva mjeseca (Član 220/4).

ZKP definiše pravila o žalbi (Član 223/2), vraćanju predmeta (Član 227) i njihovom upravljanju (Član 220/5-7). Upravljanje privremeno oduzetim predmetima je u nadležnosti suda. Opšta pravila o upravljanju (hipoteka na nekretnine, novčani ulog na posebnom računu, mogućnost prodaje oduzetih predmeta) nisu dovoljna za propisno upravljanje i očuvanje vrijednosti u praksi. Nepostojanje specijalizirane službe (agencije) i specifičnih pravila o upravljanju i raspolaganju zaplijenjenom i konfiskovanom imovinom dovodi do brojnih problema u praksi, kao i do gubitka na vrijednosti oduzetih predmeta.

Član 536 utvrđuje da sud po službenoj dužnosti određuje privremene mjere obezbjeđenja radi obezbjeđenja kasnije konfiskacije imovine i imovinske koristi.

Privremene mjere obezbjeđenja se ne mogu odrediti tokom istražne faze koju obavlja policija, nego tek nakon što otpočne formalna sudska istraga. Ovakva odredba može spriječiti efikasnost ove mjere u praksi, posebno kod zahtjevnih istraga teškog kriminala.

Finansijska istraga

Finansijska istraga nije posebno definisana ZKP-om. Zakonski osnov se može naći u Članu 533/2 koji zahtijeva utvrđivanje po službenoj dužnosti imovinske koristi stečene krivičnim djelom u krivičnom postupku.

Sud i druga tijela koja provode krivični postupak su dužna prikupljati dokaze i utvrditi okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovine i prihoda stečenog kriminalom (Član 533/2).

Predistražna faza (policajska istraga) stoga nije posebno obuhvaćena zakonom. Opća ovlaštenja policije se koriste kao zakonski osnov (Član 144) za pristup odgovarajućim podacima tokom finansijske istrage (vlasništvo nad imovinom, poreske prijave itd.). Zastarjele baze podataka, zemljišne knjige, evidencija o pravnim licima itd., predstavljaju prepreke efikasnom vođenju finansijskih istraga.

Ne postoji posebna odredba o pristupu bankovnim podacima. U nekim slučajevima koristi se Član 144 ZKP-a (CPP), ali je za to potrebna sudska odluka. Pristup bankovnim podacima, posebno u slučaju inozemnih računa, promovira se preko Direktorata za sprječavanje pranja novca

(Ministarstvo finansija). To je slučaj čak i ako ne postoji konkretna sumnja na krivično djelo pranja novca!

Ne postoji jasna odredba koja bi davala pravni osnov za finansijsku istragu, uključujući i predistražni postupak. U makedonskim zakonima nedostaje i jasan pravni osnov za pristup bankovnim podacima.

Amandmani na Zakon o krivičnom postupku iz 2004. godine omogućili su primjenu posebnih istražnih mjera (Član 146), ali je njihova upotreba u praksi ograničena.

2.4.2 Proširena konfiskacija

Proširena konfiskacija nije uređena krivičnim zakonodavstvom. Vlada planira da kroz zakonske izmjene u budućnosti uvede proširenu konfiskaciju.

Visoka stopa oporezivanja (do 75%) otkrivenog neprijavljenog prihoda/imovine usmjerena je na imovinsku korist stečenu krivičnim djelom u upravnom postupku, gdje je teret dokazivanja porijekla prihoda na osobi nad kojom se vrši kontrola. Ova pravila se mogu primijeniti kada nije moguća konfiskacija prihoda od kriminala u krivičnom postupku. Pravila se primjenjuju na javne zvaničnike u skladu sa Zakonom o korupciji (Članovi 33, 34, 35 i 36). Praktična upotreba ove mogućnosti je vrlo ograničena.

Prikrivanje porijekla nesrazmjerno stečene imovine (Član 359-a)¹⁶ je makedonska specifičnost. Ova odredba je usmjerena na prihod stečen kriminalom i vezana je za mjere sprečavanja korupcije (Članovi 33, 34 i 37 Zakona o sprečavanju korupcije) javnih zvaničnika.

Službena osoba čini krivično djelo ako:

- da lažne podatke o svojim prihodima u okviru obaveze prijavljivanja materijalnog stanja
- mu/joj imovina značajno prelazi zakonite i prijavljene prihode, a on/ona prikriva njihov stvarni izvor.

Predviđena kazna je šest mjeseci do pet godina zatvora i novčana kazna. Pored toga, neprijavljeni prihodi se konfiskuju (uključujući i konfiskaciju na osnovu vrijednosti).

Ova odredba prisiljava javne zvaničnike da objasne razliku između postojećeg i prijavljenog prihoda/imovine i otkriju stvarni izvor imovine (pod prijetnjom kazne). U tom smislu, upitna je usklađenost ove odredbe sa standardima u oblasti ljudskih prava. Na osnovu dobivenih podataka, ova odredba se još nije koristila u praksi.

Provođenja režima konfiskacije (bez proširene konfiskacije) može biti posebno teško, pošto se oko 50% plaćanja u Makedoniji obavlja u gotovini.

---

¹⁶ Član 359-a KZ-a (Prikrivanje porijekla nesrazmjerno stečene imovine):

(1) Službena osoba i odgovorna osoba u javnom preduzeću ili javnoj ustanovi koja, suprotno svojoj zakonskoj obavezi prijavljivanja materijalnog stanja da lažne podatke o svojim prihodima, ili čija imovina značajno prelazi njegove/njene zakonite i prijavljene oporezive prihode, i koja prikriva stvarne izvore, biće kažnjena zatvorskom kaznom u trajanju od šest mjeseci do godinu dana i novčanom kaznom.

(2) Imovina koja značajno premašuje prihode koji su stečeni i prijavljeni u svrhu oporezivanja čiji stvarni izvor počinitelj prikriva biće konfiskovana, a ako nije moguće konfiskovati je od počinioca, konfiskovaće se druga imovina slične vrijednosti. Konfiskovaće se i imovina od trećih osoba koje su je primila bez odgovarajuće naknade.

2.4.3 Izrada zakonskih propisa

U junu 2007. godine, Ministarstvo pravosuđa je izradilo nacrt Zakona o upravljanju zaplijenjenim i konfiskovanim predmetima i imovinom stečenom kriminalom, o kojem se razgovaralo tokom radionice u okviru projekta CARPO.

Izmjene ZKP-a u pogledu zaštite svjedoka su u parlamentarnoj proceduri (juni 2007.g.). Drugi dio (konceptualnih) izmjena ZKP-a, vezanih za ukidanje sudske istrage (i eventualno izmjene vezane za proširenu konfiskaciju) slijede krajem 2007. godine.

Vladinom odlukom (u okviru provođenja strategije izmjena krivičnog zakonodavstva) tražila se konfiskacija u građanskom postupku, ali je nju Ministarstvo pravosuđa protumačilo kao zahtjev za proširenu konfiskaciju sredstvima građanskog zakona. Pošto je za izmjene ZKP-a potrebna dvotrećinska većina u parlamentu (ustavna odredba), Ministarstvo pravosuđa je namjeravalo da odgovarajuće zakonske izmjene u pogledu proširene konfiskacije uvede u poseban zakon (ili u nacrt Zakona o upravljanju imovinom stečenom kriminalom ili u nacrt Zakona o Agenciji za borbu protiv organizovanog kriminala). Predloženo je da se odgovarajuće odredbe o proširenoj konfiskaciji ugrade u ZKP i KZ, jer se ova dva nacrta zakona bave drugim stvarima.

U izradi je prijedlog novog Zakona o finansijskoj policiji, koji se radi u saradnji sa ekspertima iz italijanske *Guardia di Finanzia*.

Preporuke sa CARPO radionice u pogledu izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva radi uvođenja proširene konfiskacije

Amandmani na KZ

- 98 ili 97 – proširena konfiskacija,
- 98/4: veza sa agencijom – korištenje konfiskovane imovine (budžet),
- 359a KZ – Prikrivanje porijekla nesrazmjerno stečene imovine od strane javnih zvaničnika (usklađenost sa standardima u oblasti ljudskih prava)?

Amandmani na ZKP

- 533: treba omogućiti finansijske istrage i privremene mjere u predistražnom postupku,
- Uključiti odredbu o pristupu bankovnim podacima,
- 223 i 536 (žalba koja ne odlaže izvršenje i dodati postupak dokazivanja zakonitog porijekla tokom provođenja privremene mjere (kao i prije glavne rasprave),
- odredbe o upravljanju zaplijenjenom imovinom i veza sa nacrtom zakona o upravljanju: 219/6, 220 (dodati zabranu raspolaganja), 227, 542 (izvršenje konfiskacije).

2.4.4 Institucije

Policija

Odjeljenje za organizirani kriminal (Sektor za privredni kriminal) formirano je 2005. godine u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i nije dio Kriminalističke policije.

Finansijska policija je uspostavljena 2002. godine u okviru Ministarstva finansija. Prošla je kroz brojne reorganizacije i kadrovske promjene, i još uvijek je u procesu pune uspostave kako bi mogla obavljati svoje zadatke. Radi se na izmjenama Zakona o finansijskoj policiji.

Uloga Finansijske policije i Carinske uprave u krivičnom postupku definirana je Članom 145 ZKP-a. Finansijska policija je nadležna za otkrivanje i istraživanje poreskih utaja (izuzeće?), pranja novca i

drugih prihoda od kaznenih djela, krijumčarenja, nezakonite trgovine i drugih krivičnih djela koja uključuju veće iznose poreza, carina ili drugih prihoda. Nadležnosti Finansijske policije se djelimično preklapaju sa zadacima Sektora za privredni kriminal pri Odjeljenju za organizirani kriminal u pogledu finansijskih istraga, što predstavlja dodatne izazove dobroj saradnji među ovim institucijama.

Zakon o finansijskoj policiji također uvodi načine utvrđivanja prihoda, kao što su: metod određivanja vrijednosti neto težine, metod troškova, metod bankovnih depozita, metod procentualne marže i metod posebne stope.

Odjeljenje za javne prihode pri Ministarstvu finansija pruža podatke o poreskim prijavama, što predstavlja važan izvor informacija za finansijske istrage. Ovo Odjeljenje može imati važnu ulogu paralelno sa finansijskom istragom, zbog mogućnosti (visokog) oporezivanja neprijavljenih prihoda/imovine, kada nije moguća konfiskacija imovinske koristi u krivičnom postupku.

Tužilaštvo

U sistemu sudske istrage, tužilac usmjerava predistražnu fazu (policija). Istražne mjere tokom predistražne faze određuje istražni sudija, na prijedlog policije ili tužioca.

Odjeljenje za gonjenje počilaca krivičnih djela u oblasti organiziranog kriminala i korupcije formirano je pri Javnom tužilaštvu 2004. godine. Njegova uloga je da pokreće krivični postupak za krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti i koja je počinila organizirana grupa od najmanje tri osobe koje djeluje u određenom vremenskom periodu kako bi stekle direktnu ili indirektnu finansijsku korist ili drugu vrstu materijalne koristi, a koja počinu jedno ili više krivičnih djela, kao i druge vrste krivičnih djela za koja zakon predviđa zatvorsku kaznu od najmanje četiri godine (Član 29 Zakona o Javnom tužilaštvu).

2.4.5 Zaključci

Još uvijek je potrebna podrška odgovarajućih institucija u provođenju postojećih zakonskih propisa o finansijskim istragama, privremenom obezbjeđenju i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim djelima. Finansijska policija još uvijek nije u potpunosti operativna. Preklapanje nadležnosti sa Sektorom za privredni kriminal donosi malo poboljšanja već slaboj saradnji. Ni policija ni tužilaštvo ne vode statistiku ni podatke o finansijskim istragama i privremenom oduzimanju. Upravljanje zaplijenjenim predmetima i imovinom predstavlja pravi problem u praksi. Ministarstvo finansija je izradilo nacrt/prijedlog Zakona o upravljanju zaplijenjenim i konfiskovanim predmetima i imovinom, koji predviđa formiranje posebne agencije za upravljanje u okviru Ministarstva pravosuđa.

Finansijske istrage nisu posebno definisane u ZKP-u i ne postoji odredba o pristupu bankovnim podacima. Odredba o općim ovlaštenjima policije se koristi u rijetkim slučajevima kada se vrši finansijska istraga. Praćenje bankovnih računa nije regulisano ZKP-om. Neke evidencije nisu ažurirane (zemljišne knjige, registri pravnih lica...), što, zajedno s ekonomijom koja je do 50% zasnovana na gotovinskim transakcijama, predstavlja stvarne prepreke efikasnijim rezultatima u praksi. U nekim slučajevima promovira se FIU (Direktorat za sprječavanje pranja novca) za pristup bankovnim podacima, čak i kada ne postoji konkretna sumnja na krivično djelo pranja novca. Postoje samo ograničene zakonske mogućnosti korištenja posebnih istražnih radnji. Primjena (implikacija?) u praksi je vrlo ograničena.

Privremene mjere su moguće samo nakon što otpočne sudska istraga, predistražni postupak (policajska istraga) nije obuhvaćen, što može predstavljati stvarnu prepreku efikasnosti ovih mjera.

Konfiskacija direktne i indirektno imovinske koristi i konfiskacija na osnovu vrijednosti su regulisane. Moguća je konfiskacija od trećih i od pravnih lica, kao i u određenim okolnostima kada krivični postupak ne može biti okončan.

Proširena konfiskacija nije regulisana krivičnim zakonodavstvom. Vlada se obavezala na to da će izmijeniti zakone kako bi osigurala pravni osnov za proširenu konfiskaciju.

Krivično djelo „prikriivanja porijekla nesrazmjerno stečene imovine“ (Član 359a KZ-a) je specifično za Makedoniju. Njegova usklađenost sa standardima u oblasti ljudskih prava (pravo osobe da ne optuži samu sebe) je upitna, ali na osnovu dobivenih podataka, ova odredba još nije korištena u praksi. Mogućnost visokog oporezivanja (do 75%) neprijavljenih prihoda i imovine javnih zvaničnika u funkciji je borbe protiv korupcije.

2.4.6 Opšti pregled

KZ		„Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija“
Konfiskacija	97	97/1 Niko ne može zadržati direktnu ili indirektnu imovinsku korist stečenu krivičnim djelom. (...)
Direktna/indirektna materijalna korist	97/1	Član 98: Način konfiskacije (1) Materijalni prihod stečen kriminalnom aktivnošću, koji se sastoji od novca, pokretne i nepokretne imovine, predmeta od vrijednosti, kao i drugih sredstava, imovine ili svojine, materijalnih ili nematerijalnih prava, biće konfiskovan od počinioca, a ako takva konfiskacija nije moguća, od počinioca će biti konfiskovani drugi predmeti koji odgovaraju stečenom prihodu. (...)
Konfiskacija vrijednosti	98/1	
Treće lice	98/2 + 537/3 ZKP	98/2: ... od trećih lica na koja je prenesen bez odgovarajuće naknade, ako nisu znali, a mogli su i bili dužni znati da je stečen kriminalnom aktivnošću.
Pravno lice	100 28a, 96e +537/3 ZKP	100: Ako pravno lice stekne imovinsku korist putem krivičnog djela počinioca, ta korist će mu biti konfiskovana. 28a: Uslovi za krivičnu odgovornost pravnog lica 96e: Konfiskacija imovine, materijalne koristi i konfiskacija predmeta od pravnog lica.
Proširena konfiskacija	Ne	Oporezivanje do 75% neprijavljenog prihoda/imovine službenih lica Član 359a: Prikriivanje porijekla nesrazmjerno stečene imovine
ZKP		
Finansijska istraga	533/2	Član 533 (1) Imovina i imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela utvrđuje se u krivičnom postupku <i>po službenoj dužnosti</i> . (2) Sud i druga tijela pred kojima se vodi krivični postupak su dužni da tokom postupka prikupljaju dokaze i ispituju okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovine i imovinske koristi. ...
Posebne istražne radnje	146	
Predraspravna faza	Ne	533/1
Pristup bankovnim podacima	Ne	Nema posebne odredbe – opća ovlaštenja policije (Član 144)
Privremeno oduzimanje	220/2 - 223 536	Član 220 (1) Istražni sudija ili vijeće rješenjem mogu odrediti privremeno obezbjeđenje predmeta i sredstava koja su povezana sa krivičnim djelom. (...) Pod privremenim obezbjeđenjem predmeta ili imovine podrazumijeva se privremeno blokiranje, konfiskacija, zadržavanje fondova, bankovnih računa i finansijskih transakcija ili prihoda ostvarenih krivičnim djelima. (2) (...) sud može donijeti odluku o blokiranju sredstava, računa i fondova za koja postoji osnov sumnje da su stečeni krivičnim djelom. (...) Član 536 (1) Kada se ispune uslovi za konfiskaciju imovine i imovinske koristi, sud će <i>po službenoj dužnosti</i> odrediti privremene mjere obezbjeđenja utvrđene Članom 219 ovog Zakona. (...)
Predraspravna faza	Ne	Vidi 223/1; tek nakon (sudske) istrage
Blokiranje bankovnih	220/2, 4,7,8	

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

računa		
Žalbeni postupak	223 536/3, 4 227+5 32	<p>Član 223</p> <p>(1) Mjere privremenog obezbjeđenja i konfiskacije predmeta ili imovine određuju rješenjem suda, istražni sudija tokom istrage i, nakon pokretanja krivičnog postupka, sudsko vijeće, odnosno sudija. (...)</p> <p>Član 227</p> <p>(1) Predmeti koji su tokom postupka privremeno oduzeti biće vraćeni vlasniku, odnosno uživaocu ako se postupak prekine i ne budu postojali razlozi za njihovu konfiskaciju (Član 532). (...)</p>
Upravljanje	220	
Konfiskacija	532- 543 537 532	<p>Član 537</p> <p>(1) Sud može odrediti konfiskaciju imovine u presudi kojom se optuženi proglašava krivim, u odluci o sudskoj opomeni ili u odluci o primjeni vaspitne mjere, odnosno u odluci kojom se određuje bezbjedonosna mjera. (...)</p> <p>Član 532</p> <p>(1) Predmeti, koji se prema Krivičnom zakonu trebaju konfiskovati, biće konfiskovani i ako krivični postupak ne bude okončan presudom kojom se optuženi proglašava krivim, ako je to u interesu opšte bezbjednosti ili iz etičkih razloga. (...)</p>
Postupak	534 541 + 97/3 KZ	<p>Član 534</p> <p>(1) ... lice na koje je imovinske korist prenesena, kao i predstavnik pravnog lica biće pozvani na ročište u prethodnom postupku i na glavnom pretresu. (...)</p> <p>Član 541</p> <p>(1) Kada postoje činjenične i pravne prepreke provođenju krivičnog postupka protiv određenog lica, sud može provesti poseban postupak za konfiskaciju imovine i imovinske koristi i zapljenu predmeta na prijedlog Javnog tužioca....</p> <p>(2) ... sud će ispitati dokaze koji su neophodni da bi se utvrdilo da li se radi o imovini ili imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelom ili se radi o predmetima koji su korišteni ili su rezultat krivičnog djela ili trebaju biti konfiskovani (...)</p>
Procjena vrijednosti	Ne 535	535/1: Ako sa ostalim činjenicama sud ne može odrediti vrijednost imovine i imovinske koristi koju treba konfiskovati, sud će odrediti vještačenje. (...)
Izvršenje	542	542/1 Proces konfiskacije imovine ili imovinske koristi mora se izvršiti u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude. (...)
Posebni zakoni	Ne	
Linkovi		www.pravo.org.mk
Institucije (specijalizovane)		
Ministarstvo unutrašnjih poslova	144 ZKP 157+2 19	Kriminalistička policija Ministarstvo unutrašnjih poslova, Odjeljenje za organizovani kriminal – Sektor za privredni kriminal
Carinska uprava	145/1 ZKP	
Finansijska policija	145/2 ZKP	
Tužilaštvo		Odjel za gonjenje počilaca krivičnih djela u oblasti organizovanog kriminala i korupcije
Sud		

2.5 Kosovo – Prikaz situacije u projektnom području

2.5.1 Postojeći zakonski propisi¹⁷

Sukob na Kosovu doveo je do brojnih ekonomskih izazova - ekonomska zavisnost od doznaka iz dijaspore, privatizacija, uspostava tržišne ekonomije i finansijskog sektora, rast investicija u infrastrukturu, stambenu izgradnju, kao i izgradnju institucija, prenos ovlaštenja sa UNMIK-a na lokalne vlasti itd. – sve su to izazovi u borbi protiv privrednog i organizovanog kriminala i korupcije. Državni sistemi i organizacije su još uvijek u razvoju. Prenos ovlaštenja i odgovornosti sa UNMIK¹⁸ Policije na Policijsku službu Kosova je u toku. Međunarodni tužioc i sudije rade zajedno sa domaćim ljudima.

Oduzimanje materijalne koristi stečene izvršenjem krivičnog djela uređeno je Privremenim Krivičnim zakonom (u daljem tekstu KZ) u Članovima 82–85, kao i Privremenim Zakonom o krivičnom postupku (u daljem tekstu ZKP) u Članovima 490-499, a konfiskacija predmeta uređena je Članovima 60 KZ-a i 247-252 ZKP-a. Zakon o suzbijanju pranja novca sadrži odredbe, koje se odnose na privremeno obezbjeđenje i konfiskaciju prihoda od kriminala u Članovima 11 i 12, koje bi se mogle primijeniti na druge slučajeve, a ne samo na pranje novca.

Konfiskacija

Materijalna korist (novac, predmeti od vrijednosti ili bilo koja druga materijalna korist) stečena izvršenjem krivičnog djela oduzima se sudskom odlukom kojom je ustanovljeno izvršenje krivičnog djela (Član 82 KZ). Konfiskacija na osnovu vrijednosti uređena je Članom 83/1 KZ-a¹⁹.

Materijalna korist se može oduzeti i od trećeg lica na koje je prenijeta bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je to lice znalo ili moglo da zna da je materijalna korist bila stečena izvršenjem krivičnog djela. Materijalna korist se može oduzeti i od bliskih rođaka, ako je bila prenijeta na njih, osim ukoliko ne dokažu da su kao naknadu platili njenu punu vrijednost (Član 83/2 KZ-a). Prihod od kriminala (materijalna korist) može se oduzeti i od pravnog lica (Član 85 KZ-a). Prema Članu 491 ZKP-a, sud poziva treće lice ili predstavnika pravnog lica radi saslušanja u preliminarnom postupku ili na glavnom pretresu i oni mogu predlagati dokaze i postavljati pitanja okrivljenom, svjedocima i vještacima.

Oduzimanje (zapljena) predmeta koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za upotrebu u izvršenju krivičnog djela, uređena je Članom 60 KZ-a. Ovakvi predmeti se mogu oduzeti ako su vlasništvo izvršioca ili ako je to neophodno u interesu opšte bezbjednosti.

---

¹⁷ Privremeni Krivični zakon Kosova (UNMIK/uredba/2003/25, 2004/19).

Privremeni Zakon o krivičnom postupku Kosova (UNMIK/ uredba /2003/26).

Carinski zakon (UNMIK uredba 2004/1 o Carinskom zakonu Kosova).

Zakon o suzbijanju pranja novca i srodnih krivičnih djela (UNMIK uredba 2004/2, 2005/42, 2006/9, 2006/49: produženje na neodređeno vrijeme, 2006/53).

Zakon o poreskoj upravi i postupcima (2004/48).

Linkovi: www.ks-gov.net, www.kosovopolice.com, www.unmikonline.org/, www.ks-gov.net/GazetaZyrtare/, www.unmikonline.com, www.kuvendikosoves.org, www.euinkosovo.org.

¹⁸ UNMIK predstavlja međunarodno civilno tijelo uspostavljeno Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija broj 1244 (1999) na teritoriji Kosova, koje obuhvata Stub policije i pravosuđa, Stub privremene civilne uprave (Ujedinjene nacije), Stub institucionalne izgradnje (OSCE/OEBS) i Stub za ekonomsku rekonstrukciju i razvoj (EU).

¹⁹ Počinilac je obavezan da plati iznos novca koji odgovara stečenoj materijalnoj dobiti. Sud može odobriti plaćanje u ratama u periodu od najviše dvije godine.

Prema Članu 489 ZKP-a, takvi predmeti biće oduzeti posebnim rješenjem čak i ako optuženi presudom nije proglašen krivim, ako postoji opasnost da bi mogli da budu iskorišćeni za krivično djelo, ili kada to zahtijevaju interesi opšte bezbjednosti ili moralni razlozi.

Prema Članu 494 ZKP-a, oduzimanje materijalne dobiti stečene izvršenjem krivičnog djela sud može da izrekne u presudi kojom optuženog oglašava krivim ili u sudskoj opomeni, ili u rješenju kojim se izriče mjera obaveznog rehabilitacionog liječenja izvršilaca zavisnih od alkohola ili droga. Sud mora navesti koji predmet ili novčani iznos se oduzima (plaćanje se može izvršiti u ratama). Sud može slobodnom procjenom utvrditi tačnu visinu materijalne dobiti (Član 492 ZKP-a).

Predmeti koji potiču od posebno navedenih krivičnih djela²⁰ (nezakonito date ili primljene nagrade, pokloni ili povlastice) mogu se pod određenim uslovima²¹ zaplijeniti posebnim rješenjem suda čak i u slučajevima kad krivični postupak nije okončan presudom kojom je optuženi oglašen krivim (Član 498 ZKP-a).

Oduzimanje indirektnih prihoda nije posebno uređeno, ali bi se moglo podrazumijevati tumačenjem Člana 83/1 KZ-a (ili bilo koja druga materijalna korist).

Finansijska istraga

Sud i drugi organi koji vode krivični postupak dužni su u toku postupka da po službenoj dužnosti prikupljaju dokaze i ispituju okolnosti koje su važne za utvrđivanje materijalne dobiti stečene krivičnim djelom (Član 490 ZKP-a). Prema Članu 499/3, ova obaveza se odnosi i na pretpretresni postupak.

Pristup bankovnim podacima se smatra posebnom istražnom mjerom (posebne istražne radnje) i uređen je Članom 256/1 xiii, 256/11 i 257/1, 2, poštujući uslove primjene posebnih istražnih radnji. Na prijedlog tužioca, pretpretresni sudija izdaje nalog banci ili drugoj finansijskoj instituciji za davanje finansijskih podataka o osumnjičenom licu (Član 257/1) ili drugom licu (Član 257/2) kada postoji osnovana sumnja da je to lice izvršilo krivično djelo ili da učestvuje u finansijskim transakcijama osumnjičenog lica. Neki tužioci su bili mišljenja da je zahtijevani standard osnovane sumnje previše restriktivan. Praćenje bankovnih računa nije uređeno.

Posebne istražne radnje su uređene Članovima 256-267, ali je njihova upotreba u praksi ograničena.

Privremene mjere obezbjeđenja (zapljene)

Prema Članu 493 ZKP-a, sud (istražni sudija ili predsjednik vijeća²²) može po službenoj dužnosti, ili na prijedlog tužioca, narediti zapljenu materijalne dobiti koja se može oduzeti ili druge mjere obezbjeđenja u skladu sa odredbama koje se primjenjuju u postupku prinudnog izvršenja (zabrana raspolaganja...).

Blokiranje finansijskih transakcija nije posebno uređeno, tako da se zbog toga koriste opšte odredbe o mjerama privremenog obezbjeđenja i zapljene (Članovi 493, 116, 490 i 499 ZKP-a). Prema gore navedenim Članovima, rješenje kojim se nalažu privremene mjere obezbjeđenja donosi pretpretresni sudija na prijedlog javnog tužioca.

---

²⁰ Primanje ukradene robe, neopravdano davanje i prijem poklona, primanje mita, davanje mita i razmjena usluga (Članovi 272, 250, 251, 343, 344 i 345 KZ-a).

²¹ Ako su utvrđeni zakonski elementi krivičnog djela i ako je utvrđeno da određeni predmeti potiču od krivičnog djela ili da je nagrada, poklon ili korist data ili primljena.

²² Član 116 ZKP-a.

Upravljanje

Sud je odgovoran za upravljanje oduzetim ili na drugi način obezbijeđenim predmetima i imovinom stečenom krivičnim djelom. Sud je obavezan da postupa posebno brzo i da postupa ekonomično i racionalno kao dobar upravitelj (Član 497/1). Postupak upravljanja, predviđen Članom 497/2, još uvijek nije usvojen. Po mišljenju zvaničnika Kosova, opšta odredba o upravljanju nije dovoljna. Problemi u vezi sa neadekvatno čuvanim predmetima čija vrijednost se smanjuje zahtijevaju donošenje odgovarajućih zakona.

Predmete koji se oduzimaju na osnovu KZ-a (Član 60), ili koji bi mogli predstavljati dokaze ili korist stečenu krivičnim djelom, može (privremeno) oduzeti policija. Takvi predmeti se stavljaju pod nadzor i kontrolu javnog tužioca (Član 247 ZKP-a). Prodaja oduzetih predmeta (Članovi 60 KZ-a i 247 ZKP-a) je regulisana samo za predmete, nađene kod okrivljenog, koji pripadaju drugom licu koje je nepoznato, kvarljive predmete ili one čije je čuvanje skopčano sa znatnim troškovima. Novac dobiven od prodaje se predaje banci na čuvanje (Član 252 ZKP-a).

Posebni zakoni

Zakon o suzbijanju pranja novca i srodnih krivičnih djela reguliše konfiskaciju i privremene mjere obezbjeđenja, koje se ne odnose samo na slučajeve pranja novca, nego se mogu primijeniti i na prihode od kriminala. Čini se na zvaničnicima Kosova nije jasna veza između ZKP-a i ovog zakona, a on se u praksi ne koristi za obezbjeđenje i oduzimanje prihoda od kriminala vezanog za slučajeve pranja novca.

Odredbe Članova 11 i 12 su detaljnije od odgovarajućih odredbi ZKP-a i pružaju šire mogućnosti za efikasno oduzimanje imovinske koristi.

Prema Članu 10.3, standard dokazivanja da imovina predstavlja rezultat kriminalne aktivnosti je ublažen. Predstavke (u okviru tajne istrage) mogu samo indirektno podržati vjerovanje da je neka imovina rezultat kriminalne aktivnosti (Član 10.3). Ako neko lice potražuje vlasništvo nad imovinom, za koju je izdato obavještenje o prijedlogu za zapljenu, to lice treba navesti datum i okolnosti pod kojima je (nezakonito) stečeno vlasništvo ili korisnički status u vezi sa tom imovinom (Član 11.4c).

Odredba Člana 11.1b podržava tumačenje da se ovaj zakon može primjenjivati ne samo na slučajeve pranja novca, nego i na „sve druge okolnosti“, kada tužilac može da podnese prijedlog za zapljenu imovine koja je rezultat kriminalne aktivnosti, ili je korištena ili je namjeravano da bude korištena za izvršenje ili omogućavanje pranja novca ili predikatnog krivičnog djela iz kojeg je proistekla dobit od kriminalne aktivnosti. Zapljena na osnovu vrijednosti regulisana je Članom 11.8.

Tužilac može podnijeti prijedlog za privremenu mjeru obezbjeđenja imovine čak i ako se ne vodi krivični postupak. U takvim slučajevima, istražni sudija suda na čijoj teritoriji se nalazi imovina nadležan je za donošenje mjere (Član 12.2). Uslovi za privremene mjere i vrste mjera definisani su u Članu 12.1 i 12.4²³ (12.4b: obustava finansijskih transakcija).

---

²³ Sud može naložiti sljedeće:

- da nijedno lice niti entitet ne smije da proda, prenese, zaduži, uništi imovinu ili na drugi način postupa sa njom;
- da nijedna banka ili finansijska institucija ne smije da prenese imovinu;
- u slučaju nepokretne imovine, da nadležni organ mora da odbije da verifikuje ugovor o prodaji ili da registruje prenos imovine;

Upravljanje obezbijeđenom imovinom regulisano je Članom 12.9. Sud također može da donese odluku da proda zaplijenjenu imovinu ako postoji opasnost od toga da se imovina pokvari, propadne ili na drugi način izgubi vrijednost, ili ako su troškovi čuvanja imovine neproporcionalni, ili se vlasnik imovine slaže sa prodajom.

Nejasna situacija oko primjene ovog zakona još uvijek nije razjašnjena. Njegova važnost je produžena na neodređeno vrijeme Uredbom UNMIK-a broj 2006/49.

2.5.2 Proširena konfiskacija

Proširena konfiskacija nije regulisana na Kosovu. Policijska služba Kosova je Ministarstvu pravosuđa dostavila prijedlog za donošenje odgovarajućeg zakonskog osnova, zasnovan na Regionalnoj strategiji borbe protiv organizovanog kriminala (2005).

Prema Zakonu o suzbijanju pranja novca i srodnih krivičnih djela, standard dokazivanja da imovina predstavlja rezultat kriminala je ublažen (Član 10/3). Predstavka (u okviru tajne istrage) mogu samo indirektno podržati vjerovanje da je neka imovina rezultat kriminalne aktivnosti (Član 10.3). Lice koje potražuje vlasništvo nad imovinom koja će se zaplijeniti treba navesti datum i okolnosti pod kojima je (nezakonito) stečeno vlasništvo ili korisnički status u vezi sa tom imovinom (Član 11.4c).

2.5.3 Izrada zakonskih propisa

Radnu grupu za izmjene ZKP-a i KZ-a formiralo je UNMIK-ovo Odjeljenje za pravosuđe. Nacrti izmjena i dopuna još uvijek nisu izrađeni.

2.5.4 Institucije

Ministarstvo pravosuđa je uspostavljeno 2006. godine. „Kasniji prenos nadležnosti“ na Ministarstvo unutrašnjih poslova proveden je Rezolucijom UNMIK-a br. 2006/26 od 27. aprila 2006. godine (prilog XVI (ii)). Također je počeo i prenos nadležnosti sa UNMIK Policije na Policijsku službu Kosova: „nadziranje Policijske službe Kosova, prema ovlaštenju Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, preko policijskog komesara i bez miješanja u rad Policijske službe Kosova i provođenje krivičnih istraga“.

U okviru Direktorata za organizovani kriminal Policijske službe Kosova, Jedinica za finansijske istrage je nadležna za provođenje finansijskih istraga. Navedeno je da je ova jedinica nedovoljno kadrovski osposobljena. Očekuje se reorganizacija zbog prenosa ovlaštenja UNMIK-a na Policijsku službu Kosova.

Carinska služba je nadležna za istraživanje upravnih prestupa i krivičnih djela propisanih Carinskim zakonom. Carinski službenici se smatraju „policijskim službenicima“ i „službenicima sudske policije“ prema određenim dijelovima Privremenog Zakona o krivičnom postupku. Još uvijek nisu uspostavljeni standardi saradnje i razmjene informacija sa Policijskom službom Kosova.

-
- da, u slučaju poslovnih organizacija, sud imenuje povjerenika koji kontroliše imovinu;
  - da ovlašteni carinski ili policijski službenici oduzmu imovinu.

Poreska uprava nema policijska ovlaštenja. Prema Članu 59 Zakona o oporezivanju, Poreska uprava može bez sudskog naloga otkriti informacije u vezi poreskih obveznika agencijama za provođenje zakona koje će se koristiti u istragama poreskih i privrednih krivičnih djela. U slučaju drugih krivičnih djela, mora se pribaviti odobrenje od suda.

Finansijski informacioni centar (FIC) je osnovan 2004. godine u okviru Stuba policije i pravosuđa Uredbom UNMIK-a broj 2004/2 o sprečavanju pranja novca. FIC je centralizovana jedinica odgovorna za prikupljanje informacija vezanih za pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti, te za dostavljanje tih informacija agencijama za provođenje zakona.

Tužilac

Uloga tužioca tokom preliminarnog krivičnog postupka i tokom istražne faze regulisana je Zakonom o Javnom tužilaštvu i ZKP-om. Tužilac je nadležan za istraživanje krivičnih djela i nadgledanje rada sudske policije (Član 46/1 Zakona o javnom tužilaštvu). Tužilac može da preduzme potrebne mjere, u okviru svojih ovlaštenja, na otkrivanju krivičnih djela i otkrivanju izvršilaca, te ima pravo da preduzme istražne radnje dok vodi i nadzire istragu u preliminarnom krivičnom postupku (Član 47).

Krivičnu (pretpretresnu) istragu pokreće i vodi tužilac ako postoji razumna sumnja da je neko lice izvršilo krivično djelo (Član 220 ZKP). Tokom krivičnog postupka, on može preduzeti sve potrebne radnje lično ili preko sudske policije (Član 51).

Specijalno tužilaštvo (četiri domaća i pet međunarodnih tužilaca) je formirano 2006. godine. Njegova uloga je borba protiv teškog organizovanog i privrednog kriminala: a posebno, zloupotrebe privatizacije, procedura nabavke i donacija i zloupotrebe od strane budžetskih korisnika (na osnovu revizorskih izvještaja).

2.5.5 Zaključci

Posljeratna situacija utiče na privredu i na nizak životni standard ljudi. Pored toga, neriješeno pitanje statusa Kosova utiče na kapacitet institucija i (državnih) sistema, što predstavlja još veći izazov u borbi protiv kriminala i otkrivanju prihoda od kriminala. Odnosi i „saradnja” između međunarodnih policijskih službenika, tužilaca, sudija i domaćih vlasti se mijenjaju i zavise od prenosa nadležnosti. Domaćim institucijama (Jedinica za finansijske istrage Policijske službe Kosova, Specijalno tužilaštvo) još uvijek je potrebna podrška i edukacija u oblasti finansijskih istraga.

Postojeći režim konfiskacije ima određene nedostatke. Konfiskacija indirektno koristi nije posebno regulisana, ali bi se tumačenjem Člana 83/1 KZ-a mogla²⁴ primjenjivati. Pristup bankovnim podacima se smatra posebnim istražnim metodom i njegova primjena je ograničena na uslove koji se primjenjuju na posebne istražne radnje (uslov je postojanje osnovane sumnje). Obustava finansijskih transakcija nije posebno regulisana, ali se primjenjuje u praksi na osnovu opštih pravila koja se odnose na zapljenu i mjere privremenog obezbjeđenja radi oduzimanja prihoda od kriminala. Upravljanje privremeno oduzetim i obezbijeđenim predmetima i приходima od kriminala predstavlja problem zbog nepostojanja konkretnih odredbi (i institucija) za upravljanje, koje bi, između ostalog, posebno odobravale prodaju tokom postupka.

Zakon o suzbijanju pranja novca i srodnih krivičnih djela također reguliše privremene mjere i oduzimanje prihoda stečenih kriminalom, koje nisu samo vezane za krivično djelo pranja novca.

---

²⁴ Ovo je moje lično gledište, pošto ne postoji sudska praksa.

Međutim, njegova primjena u praksi je ograničena i nije riješena njegova veza sa opštim odredbama iz ZKP-a, te se zato naprednije odredbe ne koriste u praksi u potpunosti.

Proširena konfiskacija nije regulisana krivičnim zakonodavstvom. Zakon o sprečavanju pranja novca pruža ograničene mogućnosti i neke elemente ublaženog standarda dokazivanja.

Još uvijek je potrebna podrška u primjeni postojećih zakona, uprkos prisustvu međunarodnih predstavnika (kojima je nekad teško da razumiju pravni sistem Kosova).

2.5.6 Opšti pregled

		Kosovo
Konfiskacija	82 KZ	Materijalna korist stečena ili zadržana izvršenjem krivičnog djela biće oduzeta sudskom odlukom kojom je ustanovljeno izvršenje krivičnog djela.
Treće lice, porodica	83/2	
Pravno lice	85	
Konfiskacija na osnovu vrijednosti	83/1 499/2 ZKP	...da plati novčani iznos koji odgovara stečenoj materijalnoj koristi.
Konfiskacija (zapljena) predmeta	60	Predmeti koji su upotrebljeni ili su bili namijenjeni za upotrebu u izvršenju krivičnog djela ili predmeti koji su proistekli iz izvršenja krivičnog djela mogu da budu oduzeti ako su vlasništvo izvršioca.
Proširena konfiskacija	ne, ali	Zakon o suzbijanju pranja novca i srodnih krivičnih djela (Član 10.3): standard dokazivanja da imovina predstavlja rezultat kriminalne aktivnosti je ublažen. Predstavke (u okviru tajne istrage) mogu samo indirektno podržati vjerovanje da je neka imovina rezultat kriminalne aktivnosti. Ako neko lice potražuje vlasništvo nad imovinom, za koju je izdato obavještenje o prijedlogu za zapljenu, to lice treba navesti datum i okolnosti pod kojima je (nezakonito) stečeno vlasništvo ili korisnički status u vezi sa tom imovinom (Član 11.4c).
ZKP		
Finansijska istraga	490	(1) Materijalna dobit stečena izvršenjem ili kao rezultat krivičnog djela utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti. (2) Sud i drugi organi koji vode krivični postupak dužni su u toku postupka da prikupljaju dokaze i ispituju okolnosti koje su važne za utvrđivanje materijalne dobiti stečene krivičnim djelom.
Pretpretresni postupak	499/3	(3) Odredbe Člana 490 stav 1 ovog Zakona primjenjuju se uz odgovarajuće prilagođavanje u pretpretresnom postupku. Pored organa pred kojim se vodi krivični postupak, i drugi organi predviđeni ovim Zakonom učestvuju u prikupljanju podataka i istraživanju okolnosti važnih za utvrđivanje materijalne dobiti stečene izvršenjem krivičnog djela.
(Kao posebne istražne radnje)	256/1 xiii 256/11 257/1,2	Davanje finansijskih podataka: dobivanje informacija od banke ili druge finansijske institucije o depozitima, računima ili transakcijama Sudski nalog: davanje bankovnih i finansijskih podataka o trećim licima
Posebne istražne radnje	256-267	
Privremene mjere obezbjeđenja	493 116/2,3 247	Kada je zatraženo oduzimanje materijalne dobiti stečene izvršenjem krivičnog djela, sud je dužan da naredi privremeno oduzimanje ili „obezbjeđivanje“ te dobiti i to po službenoj dužnosti ili na zahtjev javnog tužioca. Na prijedlog ovlaštenih lica, privremene mjere obezbjeđivanja imovinskopravnog zahtjeva koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela mogu da budu naložene u krivičnom postupku prema odredbama koje važe za izvršni postupak. Privremeno oduzimanje predmeta
Nalog o blokiranju		Nije posebno regulisano.
Upravljanje	497 252	Postupak za upravljanje konfiskovanim predmetima i imovinom treba odrediti nadležni javni organ nadležan za pravosuđe – još nije usvojen. Upravljanje i prodaja oduzetih predmeta.

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

Konfiskacija	494	(1) Oduzimanje materijalne dobiti stečene izvršenjem krivičnog djela sud može da izrekne u presudi kojom optuženog oglašava krivim ili u sudskoj opomeni, ili u rješenju kojim se izriče mjera obaveznog rehabilitacionog liječenja izvršilaca zavisnih od alkohola ili droga.
Postupak konfiskacije	491	Poziva i saslušava treće lice i pravno lice
Slobodna procjena	492	Sud vrši procjenu vrijednosti
Konfiskacija bez osude	498/1	Sud će trajno oduzeti materijalnu korist ako se utvrdi da je izvršeno krivično djelo (primanje ukradene robe, neopravdano davanje i prijem poklona, primanje mita, davanje mita i razmjena usluga) a da imovina u posjedu optuženog potiče od krivičnog djela.
Linkovi		www.ks-gov.net , www.kosovopolice.com , www.unmikonline.org/ , www.ks-gov.net/GazetaZyrtare/ , www.unmikonline.com , www.kuvendikosoves.org www.euinkosovo.org
Zakon o pranju novca	1.3.2004	UNMIK Uredba broj 2004/2, pod nazivom „O suzbijanju pranja novca i srodnim krivičnim djelima“
	11/1b	Odredbe koje se mogu primijeniti i na druga krivična djela (?) Javni tužilac može da podnese prijedlog za zapljenu imovine koja je rezultat kriminalne aktivnosti ili je korištena ili je namjeravano da bude korištena za izvršenje ili omogućavanje pranja novca ili predikatnog krivičnog djela iz kojeg je proistekla dobit od kriminalne aktivnosti.
Konfiskacija	11	Tužilac može da podnese prijedlog za zapljenu bez obzira da li je započet krivični postupak protiv lica u vezi sa tom imovinom. Nakon što takav prijedlog bude podnesen sudu, lica i entiteti mogu podnijeti molbe u kojima tvrde da su zakoniti vlasnici predmetne imovine.
Zasnovana na vrijednosti	11/8	
Pretpostavka, teret dokazivanja	10/3 11/4c	Standard dokazivanja da imovina predstavlja rezultat kriminalne aktivnosti je ublažen. Predstavke (u okviru tajne istrage) mogu samo indirektno podržati vjerovanje da je neka imovina rezultat kriminalne aktivnosti (Član 10.3). Ako neko lice potražuje vlasništvo nad imovinom, za koju je izdato obavještenje o prijedlogu za zapljenu, to lice treba navesti datum i okolnosti pod kojima je (nezakonito) stečeno vlasništvo ili korisnički status u vezi sa tom imovinom (Član 11.4c).
Privremeno obezbjeđenje	12	Sud može donijeti rješenje kojim nalaže privremenu mjeru obezbjeđivanja imovine ako postoji osnovana sumnja da je imovina rezultat kriminalne aktivnosti i da postoji znatna vjerovatnoća da imovina neće moći da bude zaplijenjena po završetku postupka za konačno oduzimanje ako privremena mjera za obezbjeđivanje imovine ne bude donijeta.
Blokiranje	12/4b	
Pretpretresna faza	12/2	Čak i ako se ne vodi krivični postupak
Postupak	12/6	30+30 dana

2.6 Crna Gora – Prikaz situacije u zemlji

2.6.1 Postojeći zakonski propisi²⁵

Zakoni su generalno u skladu sa međunarodnim standardima, ali bi njihovo dalje korištenje u praksi moglo predstavljati neke prepreke za njihovo efikasno provođenje. Sistematizacija i dosljednost odredbi (nakon izmjena 2006. godine) bi se mogla poboljšati.

U Crnoj Gori ostvaren je napredak u oblasti konfiskacije imovinske koristi stečene krivičnim djelom izmjenama i dopunama ZKP-a iz 2006. godine. Dodata je posebna odredba koja se odnosi na organizovani kriminal (Član 523²⁶).

Izmjene i dopune iz 2006. godine bavile su se glavnim nedostacima:

- pristup bankovnim podacima: prije izmjena 2006. godine, smatralo se da pristup bankovnim podacima spada u posebne istražne radnje i on je bio ograničen na krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina i na djela organizovanog kriminala (Član 242a). Policija ponekad još uvijek pronalazi način da pristupi bankovnim podacima preko ovlaštenja/pristupa FIU, kvalifikujući krivično djelo kao djelo pranja novca.
- privremeno oduzimanje (mjere obezbjeđenja): prije izmjena 2006. godine, privremeno oduzimanje je bilo moguće u pretpretresnom postupku samo u slučaju organizovanog kriminala (novi Član 541/4 i Član 523).

Postojeći Član 526/3 ZKP-a²⁷ odnosi se na postupak tokom privremenog oduzimanja i omogućava deblokiranje oduzete imovine, ako se dokaže zakonito porijeklo imovine ili ako postoje razlozi na osnovu kojih se vjeruje da imovina ne potiče iz krivičnog djela. Slična odredba postoji i u novom prijedlogu izmjena ZKP-a u Članu 94/3²⁸.

Ova odredba se još uvijek ne koristi u praksi, pošto proširena konfiskacija nije definisana Krivičnim zakonikom. Kada se primjenjuje konfiskacija na osnovu vrijednosti, oduzima se zakonita imovina (u vrijednosti imovine pribavljene krivičnim djelom)! U takvim slučajevima, dokazi odbrane o zakonitom porijeklu imovine ne treba da budu relevantni za deblokiranje oduzete imovine.

2.6.2 Proširena konfiskacija

Nema odredbi kojima se omogućava proširena konfiskacija. Posljednjim izmjenama ZKP-a (2006.) uveden je postupak deblokiranja privremeno oduzete (zaplijenjene) imovine uz prebacivanje tereta dokazivanja (Član 526/3).

---

²⁵ Krivični zakonik (Službeni list br. 70/2003, 13/2004, 47/2006).

Zakonik o krivičnom postupku (Službeni list br. 71/2003, 7/2004, 47/2006).

²⁶ Član 523 (1) Ako postoje osnovi sumnje ili osnovana sumnja da je izvršeno krivično djelo organizovanog kriminala, sud može odrediti mjeru privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi i van uslova predviđenih odredbama Članova 81 do 87 i Članova 538 do 545 ovog Zakonika.

(2) Ako odredbama ove glave nije drukčije propisano, u postupku privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi iz stava 1. ovog Člana, shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku i odgovarajuće odredbe ovog zakonika.

²⁷ 526/3 Vijeće može ukinuti (i izmijeniti) mjeru iz stava 1. ovog Člana, ako se vjerodostojnim ispravama dokaže zakonitost porijekla predmeta i imovinske koristi i/(ili) ako se učini vjerovatnim da predmeti i imovinska korist ne potiču iz krivičnog djela organizovanog kriminala, niti da su pribavljeni prikrivanjem porijekla i osnova sticanja.

²⁸ 94/3 Vijeće će mjeru iz stava 1. ovog člana ukinuti ako se vjerodostojnim ispravama dokaže zakonitost porijekla predmeta ili imovinske koristi ili ako se učini vjerovatnim da predmeti ili imovinska korist ne potiču iz krivičnog djela, niti da su pribavljeni prikrivanjem porijekla i osnova sticanja.

2.6.3 Izrada zakonskih propisa

Crna Gora se obavezala da će izmijeniti KZ i ZKP, što predstavlja mogućnost za poboljšanja, uključujući i ona na polju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Akcioni plan za provođenje Programa borbe protiv korupcije obuhvata i plan izmjena KZ-a vezanih za proširenu konfiskaciju. Predviđa se da će radna grupa biti formirana krajem 2007. godine.

Radna grupa za (konceptualne) izmjene ZKP-a je formirana 2007. godine. Članovi: Prof. Drago Radulović (rukovodilac), Radule Kojović (sudija Vrhovnog suda), Ranka Čarapić (Državni tužilac), Šučko Baković (Specijalni tužilac za organizovani kriminal), Vlado Vukotić (policija), Orle Marković (advokat), Vuksan Vuksanović (Ministarstvo pravosuđa).

Radna grupa planira da svoj prvi radni nacrt novog ZKP-a predstavi Savjetu Evrope u julu 2007. Osnovni cilj je ukidanje sudske istrage, ali su predviđene i neke izmjene na polju oduzimanja imovinske koristi. Očekuje se da zakon bude upućen u parlamentarnu proceduru do kraja 2007. godine.

Neka razmatranja mogućih izmjena:

- Proširena konfiskacija: izmjene i dopune Člana 113 KZ-a.
- Izmjene i dopune ZKP-a Član 541 (privremeno oduzimanje), 526/3 (deblokiranje privremeno oduzete imovine), 542 (oduzimanje imovinske koristi).
- Prijedlog iz novog nacrta: relevantni Članovi: 86, 90 (pristup bankovnim podacima i privremena obustava transakcije), 91-98, 94 (privremene mjere) i 493 (finansijska istraga je moguća i u policijskoj fazi), 496 (obezbjeđenje zahtjeva za oduzimanje).
- Dodati odredbu kojom se istražnom sudiji omogućava da odluči o prodaji privremeno oduzete imovine u slučaju visokih troškova njenog čuvanja (pošto ne postoji poseban zakon o agenciji za upravljanje i načinima čuvanja).

Ministarstvo finansija planira izradu Zakona o Agenciji za upravljanje privremeno oduzetim i konfiskovanim predmetima i imovinom do kraja 2007. godine.

2.6.4 Institucije

Policiji je za provođenje finansijskih istraga još uvijek potrebna snažna podrška i motivacija. Također je bilo govora i o niskim platama i prijetnjama od strane kriminalnih grupa.

Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal bavi se teškim kriminalom. Planira se utvrđivanje konkretnih standarda za finansijske istrage i privremeno oduzimanje, nakon stupanja na snagu konceptualnih izmjena ZKP-a. Sadašnja praksa Specijalnog tužilaštva je da zahtijeva da se uz svaku policijsku krivičnu prijavu u prilogu dostavi spisak imovine osumnjičenog.

Sudije nisu bile zainteresovane za učešće na seminarima u okviru projekta CARPO. U pravosudnom sistemu nedostaje svijest i stručno znanje u oblasti privremenog oduzimanja i konfiskacije.

2.6.5 Zaključci

Odgovarajućim institucijama još uvijek je potrebna snažna podrška i motivacija za provođenje finansijskih istraga i primjenu privremenih mjera obezbjeđenja i konfiskovanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Neke baze podataka nisu ažurne (zemljišne knjige, registar pravnih lica...)

Privremena mjera (zapljena ili zabrana raspolaganja) se u (nekim rijetkim) slučajevima predlaže u odnosu na cjelokupnu imovinu osumnjičenog. Čak i kad je postojao nesklad između zakonito prijavljene imovine i imovine koja je stvarno u vlasništvu, nije stvarno dokazana veza između vrijednosti imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i vrijednosti imovine. Ovakva praksa otvara pitanje primjene principa proporcionalnosti, imajući na umu to da proširena konfiskacija nije regulisana, te može dovesti do imovinskopravnog zahtjeva osumnjičenog nakon oslobađajuće presude. Pitanje je da li je ovo posljedica (široko postavljenog) Člana 523 ZKP-a. Sudska praksa još uvijek nije uspostavljena.

Ne postoje sistematične baze podataka niti statistika o finansijskim istragama, privremenim mjerama i konfiskaciji. Međutim, na osnovu raspoloživih podataka dostavljenih od strane institucija, privremene mjere su u 2005. godini primijenjene u četiri slučaja nad 25 osumnjičenih lica, a u 2006. godini u šest slučajeva nad 40 osumnjičenih lica (8 miliona €). Većina slučajeva se odnosi na krivična djela pranja novca sa zloupotrebom ovlaštenja kao predikatnim djelom i još uvijek su u fazi istrage. U Crnoj Gori još uvijek nije donesena nijedna pravosnažna presuda za pranje novca.

Glavne prepreke /problemi:

- nepostojanje specijalizovane agencije za čuvanje privremeno oduzete i konfiskovane imovine,
- nepotpuna evidencija nekretnina (bespravno izgrađeni objekti),
- nepostojanje zakonske mogućnosti za proširenu konfiskaciju / prebacivanje tereta dokazivanja,

ZKP se ne primjenjuje u praksi (posebne istražne radnje, pristup bankovnim podacima samo za organizovani kriminal).

2.6.6 Opšti pregled

KZ		Crna Gora
Konfiskacija	112	(1) Niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. ...
Direktna/indirektna imovinska korist	113	(1) Od učinioca će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koji su pribavljeni krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće učinilac će se obavezati da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi. ...
Konfiskacija na osnovu vrijednosti	113/1	
Treća lica	113/2,3	bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti
Pravna lica	113/3 ?	113/3 se može tako tumačiti (druga lica), + 542/3 ZKP, 539/2
Proširena konfiskacija	No	
ZKP		
Finansijska istraga	538/2 247	Sud i drugi organi pred kojima se vodi krivični postupak dužni su u toku postupka da prikupljaju dokaze i izviđaju okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi.
Posebne istražne radnje	237	
Pristup bankovnim podacima	242a/1	Izmjene 2006.g.: sumnja da je izvršeno krivično djelo
Privremeno		

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

oduzimanje		
Blokiranje bankovnih računa obezbjeđenje imovine	242a/2 541 523 OC	Izmjene 2006.g.: ako postoji sumnja da su namijenjene izvršenju krivičnog djela, prikrivanju krivičnog djela ili dobiti ostvarene krivičnim djelom – odluka istražnog sudije. Izmjene 2006.g. 541/4: i u prekrivičnom postupku 523 (široko postavljena odredba za organizovani kriminal)
Žalbeni postupak Postupak dokazivanja zakonitog porijekla	525 novi 541a,b, v,g 526/3 527, 528	(526/3) Vijeće će mjeru iz stava 1. ovog člana ukinuti, ako se vjerodostojnim ispravama dokaže zakonitost porijekla predmeta ili imovinske koristi i ako se učini vjerovatnim da predmeti ili imovinska korist ne potiču iz krivičnog djela organizovanog kriminala, niti da su pribavljeni prikrivanjem porijekla i osnova sticanja.
Upravljanje	529	Nadležni državni organ? (blanketna odredba)
Konfiskacija	542	Presuda
Postupak	539	
Slobodna procjena vrijednosti	540	
Posebni zakoni	NE	
Linkovi	NE	
		Institucije (specijalizovane)
Policija		
Tužilac		Specijalno tužilaštvo za borbu protiv organizovanog kriminala
Sudija		Istražni sudija: sudska istraga

2.6.6.1.1

		ZKP – prijedlog nacrta (juni 2007.g.)
Finansijska istraga	493	(uključujući i prekrivični postupak)
Posebne istražne radnje	da	
Pristup bankovnim podacima	90/1	Tužilac
Privremeno oduzimanje	91, 94 496	(uključujući i prekrivični postupak) (mjere obezbjeđenja – usklađenost sa Članom 91?)
Blokiranje bankovnih računa	90/2, 4	
Žalba/ Postupak dokazivanja zakonitog porijekla	90/6, 94 94/3	(3) Vijeće će mjeru iz stava 1 ovog člana ukinuti ako se vjerodostojnim ispravama <u>dokaže</u> zakonitost porijekla predmeta ili imovinske koristi ili ako se <u>učini vjerovatnim</u> da predmeti ili imovinska korist ne potiču iz krivičnog djela, niti da su pribavljeni prikrivanjem porijekla i osnova sticanja.
Upravljanje	97	(blanketna norma)
Konfiskacija	494, 497	
Slobodna procjena vrijednosti	495	

2.7 Srbija – Prikaz situacije u zemlji

2.7.1 Postojeći zakonski propisi²⁹

Novi Zakonik o krivičnom postupku (u daljem tekstu novi ZKP) usvojen je 2006. godine (Službeni glasnik broj 46/2006, 49/07). Prvobitno predviđeni *vacatio legis* (1. juni 2007.g.) produžen je nakon konstituisanja novog parlamenta do 31. decembra 2008.g. (vidi poglavlje 3 u daljem tekstu). Krivični zakonik (u daljem tekstu KZ) usvojen je 2005. godine.

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom regulisano je Članovima 87 i 91 do 93 KZ-a. Član 87 KZ-a predviđa oduzimanje predmeta namijenjenih za izvršenje krivičnog djela ili predmeta koji su nastali izvršenjem krivičnog djela, ako su svojina učinioca. Ovi predmeti mogu biti oduzeti i kad nisu svojina učinioca ako to zahtijevaju interesi opšte bezbjednosti ili iz moralnih razloga.

Prema Članu 91 KZ-a, niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Imovinska korist oduzima se sudskom odlukom kojom je utvrđeno izvršenje krivičnog djela. Novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koji su pribavljeni krivičnim djelom će se također oduzeti od učinioca, a ako oduzimanje nije moguće, učinilac će se obavezati da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi (Član 92/1 KZ-a). Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može se oduzeti i od lica na koja je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti (Član 92/2 KZ-a). Imovinskopravni zahtjev oštećenog u krivičnom postupku regulisan je Članovima 93 KZ-a, 201-212 i 513/3 ZKP-a. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od pravnog lica nije eksplicitno regulisano, ali je moguće tumačenjem Člana 92/2 KZ-a (prenošenje imovinske koristi na neko lice) i Člana 514 ZKP-a (uloga predstavnika pravnog lica tokom postupka oduzimanja).

Pravni osnov za finansijske istrage, privremeno oduzimanje predmeta, sredstava i imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao i postupak oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom definisani su u Zakoniku o krivičnom postupku u Članovima 82-86, 234, 504a-504h (posebne odredbe vezane za organizovani kriminal) i 513-520.

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom određuje se odlukom suda kojom se okrivljeni oglašava krivim (Član 517 ZKP). Postupak za odlučivanje o oduzimanju imovinske koristi (predlaganje dokaza i izjava) regulisan je Članom 514 ZKP-a, a mogućnost da sud odmjeri tačnu visinu iznosa imovinske koristi po slobodnoj ocjeni regulisana je Članom 515 ZKP-a.

Privremene mjere

---

²⁹ Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik broj 70/2001, 68/2002, 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 i 115/2005).

Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik RS broj 46/2006, 49/07), datum stupanja na snagu 1.1.2008.g.

Krivični zakonik (Službeni glasnik RS broj 85/05).

Zakon o izvršnom postupku (Službeni glasnik broj 125/04).

Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala (Službeni glasnik broj 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 45/05, 61/05).

www.srbija.sr.gov.yu/ (Vlada Srbije)

www.parlament.sr.gov.yu/content/cir/aktivnosti/skupstinske_arhiva.asp (Narodna skupština)

Privremene mjere su regulisane u dva dijela ZKP-a. Član 82 i dalji članovi odnose se na privremeno oduzimanje predmeta, dokaza, sredstava i rezultata (koristi) ostvarenih krivičnim djelom. Član 516 odnosi se na privremene mjere bezbjednosti oduzimanja predmeta koji se mogu oduzeti kao rezultat krivičnog djela, a Član 234 reguliše blokiranje bankovnih računa.

Privremeno oduzimanje predmeta namijenjenih za izvršenje krivičnog djela ili predmeta koji su nastali izvršenjem krivičnog djela ili predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz može naložiti sud (Član 82 ZKP-a). Ove predmete može oduzeti policija, izvršavajući svoje zadatke prema Članu 225 i 238 ZKP-a (Član 82/4 ZKP-a).

Privremene mjere obezbjeđenja tokom krivičnog postupka određuje sud (istražni sudija ili sudija) po službenoj dužnosti po odredbama koje važe za izvršni postupak³⁰ (Član 516 ZKP-a). Privremene mjere se ne mogu odrediti tokom faze istrage koju vodi policija, nego tek nakon što počne formalna sudska istraga. Ovo pravilo može spriječiti efikasno sprovođenje mjera u praksi, posebno kod zahtjevnih istraga teškog kriminala.

Blokiranje/privremenu obustavu finansijskih transakcija može na prijedlog tužioca odrediti istražni sudija kada postoji sumnja da transakcija predstavlja krivično djelo ili je namijenjena izvršenju krivičnog djela ili prikrivanju krivičnog djela ili dobiti ostvarene krivičnim djelom (Član 234/2 ZKP).

Upravljanje oduzetim i obezbjeđenim predmetima i imovinskom koristi nije na adekvatan način regulisano zakonima Srbije. Predmete koji su privremeno oduzeti treba predati sudu ili njihovo čuvanje treba obezbijediti na drugi prikladan način (Član 82/1 ZKP-a). Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (u daljem tekstu ZIKS) predviđa prebacivanje oduzetih sredstava u državni budžet (Član 327 ZIKS-a). Član 212 ZIKS-a uređuje raspolaganje oduzetim predmetima. Sud može odlučiti da ih proda u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku, da ih preda odgovarajućim državnim organima, kriminalističkom muzeju, naučnim ili dobrotvornim ustanovama, da ih uništi ili s njima postupa u skladu sa posebnim propisima. Sredstva ostvarena oduzimanjem imovinske koristi predstavljaju prihod budžeta Republike Srbije.

Finansijska istraga nije posebno definisana ZKP-om. Pravni osnov se može naći u Članu 513/1 koji propisuje da se imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela utvrđuje u krivičnom postupku po službenoj dužnosti. Sud i drugi organi pred kojima se vodi krivični postupak dužni su da prikupljaju dokaze i izviđaju okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela (Član 513/2 ZKP-a). Stoga zakon konkretno ne govori o predistražnoj fazi (policajska istraga)!

Istražni sudija može, na zahtjev tužioca, naložiti bankarskoj ili finansijskoj instituciji da dostavi podatke o računu osumnjičenog (Član 234/1). Pristup je ograničen na bankovni račun osumnjičenog i jedino u slučaju kad postoji sumnja da je izvršeno krivično djelo za koje je propisana kazna od najmanje četiri godine zatvora. Ova ograničenja su, po mom mišljenju, previše restriktivna da bi mogla omogućiti efikasnu finansijsku istragu. Praćenje bankovnih računa nije regulisano.

Posebne istražne radnje su regulisane Članovima 232-234 i 504lj ZKP-a.

Posebne odredbe koje se odnose na organizovani kriminal

ZKP u Članovima 504a-504h sadrži posebna pravila koja se odnose na organizovani kriminal. U slučaju kad postoje osnovi sumnje ili osnovana sumnja na organizovani kriminal, sud može odrediti

---

³⁰ Vidi Članove 300 i 303 Zakona o izvršnom postupku.

privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi bez obzira na uslove predviđene Članovima 82-88 i Članovima 513-520 ZKP-a. Odredbe Zakona o izvršnom postupku se shodno primjenjuju (Član 504r ZKP). Ova odredba omogućava privremeno oduzimanje i u toku predistražnog postupka (policija). Obim ove odredbe nije sasvim jasan jer uslovi utvrđeni ZKP-om za privremeno oduzimanje predmeta i privremeno oduzimanje imovinske koristi nisu primjenjivi, a nisu utvrđeni jasni uslovi za primjenu Člana 504r ZKP-a. Postupak, prijedlog i odluka, žalba, ročište, rok i izvršenje privremenog oduzimanja regulisani su u Članu 504 pod s, t, ć, u, f i h.

Prema Članu 504k ZKP-a, tužilac može od državnih organa, banaka ili finansijskih institucija tražiti dam u dostave podatke o određenom licu, koji mogu poslužiti kao dokaz o izvršenom krivičnom djelu ili imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom. Ova odredba nije ograničena na podatke o osumnjičenom i na fazu istrage (kao što je to Član 234/1 ZKP-a). Tužilac također može tražiti informacije o sumnjivim transakcijama vezanim za pranje novca.

Tužilac može naložiti blokiranje/privremenu obustavu izvršenja bankovnih transakcija, izdavanja hartija od vrijednosti ili predmeta od vrijednosti (Član 504k/2 ZKP-a).

Posebne odredbe koje se odnose na organizovani kriminal prenesene su u novi ZKP (2006.g.) kao opšte odredbe³¹.

Prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala³², formirane su specijalne jedinice za borbu protiv organizovanog kriminala u okviru policije, tužilaštva i sudova.

2.7.2 Proširena konfiskacija

Proširena konfiskacija nije regulisana krivičnim zakonodavstvom. Nova Vlada je tokom predizborne kampanje najavila uvođenje proširene konfiskacije. Rečeno je da se od OEBS-a/OSCE-a očekuje da obezbijedi eksperte za izradu izmjena zakona u pogledu proširene konfiskacije.

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika (KZ) iz 2003. godine uvedena je sekundarna kazna opšte konfiskacije (Član 39a), koja se može izreći licu osuđenom za krivično djelo vezano za organizovani kriminal na najmanje četiri godine zatvora. Sud može osuđenom licu oduzeti svu njegovu imovinu, osim one za koju mu je posebno dozvoljeno da je zadrži. Ovakva opšta konfiskacija nije bila u skladu sa standardima ljudskih prava definisanim u Evropskoj Konvenciji o ljudskim pravima (ECHR). Neophodne dodatne zakonske odredbe za primjenu ovog člana nisu usvojene. Ove odredbe više nema u novom KZ-u (2005.g.).

2.7.3 Izrada zakonskih propisa

Nacrt Zakona o Direkciji za upravljanje zaplijenjenom/oduzetom imovinom:

Ovaj prijedlog predstavlja pomak, ali se po mom mišljenju ne bavi nekim važnim pitanjima u vezi sa upravljanjem imovinom i ovlaštenjima Direkcije, kao i korištenjem oduzetih predmeta i imovine.

Izmjene ZKP-a (koje će biti na snazi od 13. decembra 2008.g.)

Novi ZKP nije donio puno poboljšanja u pogledu rješavanja pitanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Odredbe koje se odnose na imovinsku korist ostvarenu organizovanim kriminalom (504a-h ZKP-a) su u novom zakonu uopštene (Članovi 86-94 novog ZKP-a).

---

³¹ Vidi glavu 3.

³² Vidi glavu 4.

Istovremeno, opšte odredbe (234, 513-520 ZKP-a) i dalje su sadržane u novom zakonu (Članovi 491-497 novog ZKP-a). Dosljednost i sistematizacija nekih odredbi bi se mogla poboljšati.

Sporna odredba 504r, koja predviđa privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi, uprkos opštim uslovima propisanim ZKP-om, je malo promijenjena (Član 87 novog ZKP-a). Ona je ograničena na slučajeve kad postoji osnovana sumnja da predmet ili korist potiče od krivičnog djela za koje je propisana zatvorska kazna u trajanju od deset ili više godina (prije nego što je tražena veza sa organizovanim kriminalom). Obim i uslovi njenog korištenja još uvijek nisu određeni. Bilo je riječi o eventualnim izmjenama i dopunama prije nego što ovaj zakon stupi na snagu.

2.7.4 Institucije

Policija

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, Sektor za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK) je također specijalizovan za sprovođenje finansijskih istraga u okviru svojih ovlaštenja u borbi protiv organizovanog kriminala.

Uspostavljena je poreska (finansijska) policija, ali još nije u potpunosti operativna. Njihova ovlaštenja nisu dovoljno regulisana, jer se prilikom istraga krivičnih djela (utaja poreza itd.) može koristiti samo dio policijskih ovlaštenja. Rečeno je da je uloga poreske policije na polju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi veoma ograničena.

Opšta ovlaštenja policije regulisana su u Članu 225 ZKP-a.

Tužilac

Krivični postupak počinje (sudskom) istragom, koju na prijedlog tužioca pokreće istražni sudija. Tužilac usmjerava prekrivičnu (policijsku) istragu. U slučaju organizovanog kriminala (posebne odredbe u Članu 504a-), tužilac može naložiti blokiranje/privremenu obustavu finansijskih transakcija (504k ZKP-a), uključujući i predistražni postupak. Specijalni tužioci također treba da rade na pitanjima imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Istražni sudija određuje istražne mjere, pristup bankovnim podacima, blokiranje bankovnih računa i privremene mjere obezbjeđenja tokom prethodnog postupka (prekrivična i istražna faza).

Prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala iz 2002. godine, formirane su specijalizovane jedinice u policiji, tužilaštvu i sudovima:

- Specijalna jedinica za borbu protiv organizovanog kriminala (Specijalno tužilaštvo) u okviru Okružnog tužilaštva u Beogradu,
- Sektor za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK) u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova,
- Specijalna jedinica za postupanje u krivičnim predmetima utvrđenim zakonom (Specijalna jedinica Okružnog suda i Specijalna jedinica Apelacionog suda) u okviru Okružnog suda i Apelacionog suda u Beogradu.

2.7.5 Zaključci

Proširena konfiskacija u Srbiji nije regulisana.

Glavne prepreke u postojećim zakonskim propisima vezane su za ograničenje pristupa bankovnim podacima samo za lica osumnjičena da su izvršila krivično djelo za koje je propisana zatvorska

kazna od više od četiri godine (Član 234 ZKP-a), dok praćenje bankovnih računa nije regulisano (tumačenje Članova 513 i 225).

Privremene mjere se ne mogu odrediti tokom faze istrage koju vodi policija, nego tek nakon što počne zvanična sudska istraga (Član 516 ZKP-a), osim u slučajevima organizovanog kriminala, kada se mogu izreći privremene mjere i u predistražnoj (policijskoj) fazi (Član 504r ZKP-a).

Upravljanje zaplijenjenim i oduzetim predmetima i imovinskom koristi nije adekvatno regulisano zakonima Srbije.

Oduzimanje indirektno imovinske koristi nije eksplicitno regulisano (Član 92 KZ-a). Nije regulisano oduzimanje u slučajevima kada krivični postupak nije okončan presudom (u slučaju zastare, smrti okrivljenog u toku postupka itd.).

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od pravnog lica nije eksplicitno regulisano, ali je moguće tumačenjem Člana 92/2 KZ-a (prenošenje koristi na neko lice) i Člana 514 ZKP-a (uloga predstavnika pravnog lica tokom postupka oduzimanja). Krivična odgovornost pravnih lica nije regulisana.

Posebne odredbe ZKP-a koje se odnose na organizovani kriminal također omogućuju privremeno oduzimanje tokom predistražnog postupka (policija) (Član 504r). Obim ove odredbe nije sasvim jasan jer uslovi utvrđeni ZKP-om za privremeno oduzimanje predmeta i privremeno oduzimanje imovinske koristi nisu primjenjivi, a nisu utvrđeni jasni uslovi. Odredba u Članu 504k ZKP-a o pristupu bankovnim podacima nije ograničena samo na podatke o osumnjičenom i na fazu istrage (kao u Članu 234/1 ZKP-a).

Novi ZKP donio je brojna poboljšanja na području rješavanja pitanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Postojeće odredbe koje se odnose na rješavanja pitanja imovinske koristi pribavljene organizovanim kriminalom (504a-h ZKP-a) koje su prenesene u novi ZKP više nisu ograničene samo na slučajeve organizovanog kriminala. Pošto su i postojeće opšte odredbe također ugrađene u novi ZKP, mogla bi se poboljšati dosljednost i sistematizacija nekih odredbi.

Specijalizovane institucije za borbu protiv organizovanog kriminala su uspostavljene 2003. godine u okviru policije, tužilaštva i sudova.

2.7.6 Opšti pregled

KZ		
Konfiskacija	91 KZ 87 KZ	oduzimanje imovinske koristi oduzimanje predmeta
Direktna/indirektna imovinska korist	92/1	
Konfiskacija na osnovu vrijednosti	92/1	
Treća lica	92/2, 92/3	
Pravna lica	92/2	i 514 ZKP-a
Proširena konfiskacija	NE	
ZKP		
Finansijska istraga	513	

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

Posebne istražne radnje	232-234 504lj (OK)	
Pretpretresna faza	no 513	Tumačenje Člana 225 (opšta ovlaštenja policije)
Pristup bankovnim podacima	234 504 k (OK)	Ograničen na podatke o osumnjičenom i krivična djela za koja je propisana kazna zatvora od više od 4 godine Nalog tužioca
Privremeno oduzimanje	82 516 504r (OK)	predmeti imovinska korist bez uslova predviđenih ZKP-om
Pretpretresna faza	ne 516 da 504r (OK)	
Blokiranje bankovnih računa	234/2 504k/2 (OK)	istražni sudija tužilac
Žalbeni postupak	82-86 504 s, t, ć, u, f, h (OK)	predmeti
Upravljanje	ne 504 h (OK)	nadležni organ (koji nije određen ni uspostavljen) – nacrt prijedloga
Konfiskacija	517	
postupak	514 518, 519	Treće i pravno lice Pravni lijekovi
Procjena vrijednosti	515	Slobodna ocjena suda
Izvršenje		Zakon o izvršenju krivičnih sankcija i Zakon o izvršnom postupku
Posebni zakoni	504a - h	organizovani kriminal Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala
Linkovi	Vlada Parlament	www.srbija.sr.gov.yu/ www.parlament.sr.gov.yu/content/cir/aktivnosti/skupstinske_arhiva.asp
Institucije (specijalizovane)		
Ministarstvo unutrašnjih poslova		Sektor za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK) pri Ministarstvu unutrašnjih poslova
Poreska policija		Ministarstvo finansija
Tužilaštvo		Specijalna jedinica za borbu protiv organizovanog kriminala (Specijalno tužilaštvo) pri Okružnom tužilaštvu u Beogradu
Sud		Specijalna jedinica za postupanje u krivičnim predmetima utvrđenim zakonom (Specijalna jedinica Okružnog suda i Specijalna jedinica Apelacionog suda) u okviru Okružnog suda i Apelacionog suda u Beogradu

3 Međunarodni standardi

Nekoliko međunarodnih pravnih instrumenata Ujedinjenih nacija, Vijeća Evrope i Evropske unije promoviraju primjenu proširene konfiskacije, u skladu s principima domaćeg prava.

Proširena konfiskacija je na različite načine uređena zakonskim propisima u Evropi. Očigledno je da su ta rješenja usklađena s (krivično) pravnim sistemom pojedinih zemalja i da na njih utječe sudska praksa, zbog čega su tokom njihove provedbe više puta donošene izmjene i dopune.

I Evropski sud za ljudska prava je analizirao odredbe o proširenoj konfiskaciji i razvio bogatu sudsku teoriju i praksu i standarde usklađenosti ovih zakona sa standardima u oblasti ljudskih prava³³.

Njemački, nizozemski, danski i irski zakoni će, za potrebe ovog izvještaja, biti kratko prezentirani u daljem tekstu. Razlozi za primjenu proširene konfiskacije u ovim zemljama se razlikuju, ali se oni obično odnose na (javnu) svijest i zahtjev za efikasnom borbom protiv kriminala (ubistvo novinara u Irskoj, sukobi bandi u Danskoj itd.).

Sve naprijed spomenute zemlje imaju uveden „standardni” sistem konfiskacije. Proširena konfiskacija je obično ograničena na određena teška krivična djela (za koja je propisana kazna zatvora ili novčana kazna iznad određenog limita) ili druge uvjete.

3.1 Međunarodni pravni instrumenti

Vijeće Evrope, Evropska unija i Ujedinjene nacije su usvojili nekoliko pravnih instrumenata kako bi promovirali proširenu konfiskaciju uz prebacivanje tereta dokazivanja izvora prihoda ili imovine na počinioca (u građanskom postupku). Međutim, tek je Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (Varšavska konvencija) iz 2005. godine, koja još uvijek nije stupila na snagu, uvela obavezu država (Član 3/4), uz mogućnost izjavljivanja rezerve (Član 53/4).

Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (Varšavska konvencija) iz 2005. godine
Član 3, stav 4:

Svaka Stranka će usvojiti one zakonodavne i druge mjere koje mogu biti potrebne kako bi se zahtijevalo da počinioci teških krivičnih djela ili djela definiranih domaćim zakonima dokažu porijeklo navodne imovinske koristi ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu s principima domaćeg prava.

Prema Bečkoj konvenciji UN-a i UNTOC konvenciji države mogu razmotriti mogućnost da od počinioca zahtijevaju da dokaže zakonito porijeklo navodne imovinske koristi stečene krivičnim djelom ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji, u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu s principima domaćeg prava i prirodom sudskih i drugih postupaka.

Konvencija protiv nedozvoljene trgovine drogom i psihotropnim supstancama iz 1988. godine (Bečka konvencija), Član 5, stav 4:

Svaka Stranka može razmotriti prebacivanje tereta dokazivanja zakonitog porijekla navodne imovinske koristi ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu s principima domaćeg prava i prirodom sudskih i drugih postupaka.

---

³³ Vidi također poglavlje CARPO “Priručnika o finansijskim istragama i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim djelom”.

Konvencija za borbu protiv transnacionalnog organiziranog kriminala iz 2000. godine (UNTOC Konvencija iz Palerma), Član 12, stav 7:

Države Stranke mogu razmotriti mogućnost da od počinioca zahtijevaju da dokaže zakonito porijeklo navodne imovinske koristi stečene krivičnim djelom ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji, u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu s principima domaćeg prava i prirodom sudskih i drugih postupaka.

Akcioni plan Evropske unije iz 2000. godine: sprječavanje i suzbijanje organiziranog kriminala: strategija Evropske unije za početak novog milenija obuhvatila je i pitanje prebacivanja tereta dokazivanja u Preporuci broj 19³⁴.

Preporuka broj 19:

Treba ispitati eventualnu potrebu za jednim instrumentom kojim se, uzimajući u obzir najbolje prakse rada u državama članicama i uz dužno poštivanje temeljnih pravnih principa, uvodi mogućnost ublažavanja, prema odgovarajućem krivičnom, građanskom ili fiskalnom zakonu, tereta dokazivanja izvora imovine koja je u posjedu osobe osuđene za krivično djelo povezano s organiziranim kriminalom.

Okvirna odluka Vijeća (2005/212/JHA) o konfiskaciji imovinske koristi, sredstava i imovine povezane s krivičnim djelom od 24. februara 2005. godine definira obavezu država članica da donesu potrebne mjere koje omogućavaju proširenu konfiskaciju. Države članice ove mjere trebaju usvojiti do 15. marta 2007. godine.

U Okvirnoj odluci opisane su tri mogućnosti (proširene) konfiskacije:

- imovine (cjelokupne ili dijela),
  - koja pripada osobi osuđenoj za krivično djelo
  - počinjeno unutar zločinačke organizacije (djela koja se odnose na trgovinu drogom, falsificiranje eura, pranje novca i predikatna djela, ilegalne migracije, trgovinu ljudima) ili terorizam itd.:
- kada je sud na osnovu konkretnih činjenica u potpunosti uvjeren da imovina potiče od kriminalnih aktivnosti ili od sličnih kriminalnih aktivnosti osuđene osobe izvršenih u periodu prije osude za krivično djelo, kojeg sud u okolnostima konkretnog slučaja smatra razumnim,
  - kada se utvrdi da je vrijednost imovine nesrazmjerna zakonitim prihodima osuđene osobe, a sud je na osnovu konkretnih činjenica u potpunosti uvjeren da ta imovina potječe od kriminalnih aktivnosti te osuđene osobe.

Ovakva konfiskacija se može proširiti i na:

- imovinu koju su stekli najbliži srodnici dotične osobe, i
- imovinu prenesenu na pravno lice nad kojim dotična osoba — djelujući samostalno ili zajedno sa najbližim srođnicima — ima kontrolu i utjecaj.

Stav 4 Člana 3 državama članicama ostavlja mogućnost da za oduzimanje date imovine od počinioca koriste i druge postupke osim krivičnog.

3.2 Komparativni pregled

Neke evropske zemlje³⁵ uvele su neke oblike prebacivanja (ili, bolje rečeno, podjele) tereta dokazivanja porijekla imovine³⁶. Sud ima diskreciono pravo. Država mora predložiti neke dokaze koji ukazuju na eventualno kriminalno porijeklo imovine ili na to da optuženi nije mogao tu imovinu steći na zakonit način, s obzirom na njegove zakonite prihode. To se može ograničiti na određeni vremenski period prije osude i/ili na određene vrste (teških) krivičnih djela. Nije neophodno da ta imovina bude direktno povezana s krivičnim djelima za koja je osoba osuđena.

Zemlje koje su zainteresirane za uvođenje proširene konfiskacije u svoje zakonodavstvo mogu kao model koristiti slijedeće primjere zakonskih rješenja. Pored samog zakonskog teksta, važno je i njegovo tumačenje i primjena u praksi kroz razvijanje sudske teorije i prakse, te će stoga biti navedene neke od osnovnih karakteristika.

Osnovna (komparativna) karakteristika njemačkog sistema je „bruto“ princip i supsidijarna primjena proširene konfiskacije (Član 73d). Nizozemska je kroz sudsku praksu uvela „neto“ princip (čisto bogaćenje: nezakonita dobit) uz smanjenje počiniteljevih troškova za izvršenje krivičnog djela. Krivična finansijska istraga uređena je kao posebni postupak, koji se vodi paralelno sa, ali odvojeno od krivičnog postupka, i nju vodi tužilac (Specijalno tužilaštvo BOOM). Danska je svoje zakone izradila na osnovu nizozemskog modela, ali se primjenjuje „bruto“ princip. Irska za konfiskaciju imovinske dobiti stečene krivičnim djelom primjenjuje zaseban građanski postupak, i nije neophodna krivična presuda. Nakon donošenja zakonskih propisa o proširenoj konfiskaciji, formirane su specijalizirane jedinice (u policiji, tužilaštvima i multidisciplinarnim jedinicama) kako bi se osiguralo njihovo provođenje u praksi.

3.2.1 Nizozemska

Član 36e krivičnog zakona

1. Na zahtjev Javnog tužilaštva, u slučaju posebne sudske odluke, osoba osuđena za krivično djelo može se obavezati na plaćanje novčanog iznosa državi u svrhu oduzimanja nezakonito ostvarene dobiti.
2. Ova obaveza može se, kao što je navedeno u prethodnom stavu, nametnuti osobi koja je ostvarila dobit izvršenjem krivičnog djela ili proisteklu iz imovine koja je rezultat navedenog krivičnog djela ili sličnih djela ili djela za koja je propisana novčana kazna pete kategorije, a za koja postoje dovoljne indicije koje ukazuju na to da ih je počinila ta osoba.
3. Na zahtjev Javnog tužilaštva, u slučaju posebne sudske odluke, osoba osuđena za krivično djelo za koja je propisana novčana kazna pete kategorije ili protiv koje je pokrenuta krivična finansijska istraga, može se obavezati na plaćanje novčanog iznosa državi u svrhu oduzimanja nezakonito ostvarene dobiti, ako se s obzirom na tu istragu može vjerovati da su i druga krivična djela, na jedan ili drugi način, dovela do toga da osuđena osoba nezakonito ostvari dobit.
4. Sudija može odrediti da iznos novca koji se treba platiti bude niži od procijenjene dobiti. (Stara odredba: Sudija određuje procijenjeni iznos nezakonito ostvarene dobiti. Dobit uključuje i uštedu troškova.)
5. (...)
6. Potraživanja zakonito dodijeljena oštećenim trećim osobama se prilikom određivanja iznosa procijenjene nezakonito ostvarene dobiti odbijaju.

Stav 2 konfiskaciju imovinske dobiti stečene krivičnim djelom za koje je počinitelj osuđen proširuje i na slična ili pobrojana krivična djela kada postoje dovoljne indicije da je počinitelj izvršio ta krivična

³⁵ Vidi također: *“Evaluation of laws and systems in FATF members dealing with asset confiscation and provisional measures”*, 21.7.1997, www.oecd.org/fatf/evaluati.htm

³⁶ Za detaljnije informacije vidi *“Reversal of burden of proof in confiscation of the proceeds of crime: a Council of Europe Best Practice Survey”*, Council of Europe, 2000.

djela. U takvom slučaju, nije neophodno da za ta krivična djela bude pokrenut krivični postupak (optužnica ili suđenje), već je za odluku o konfiskaciji dovoljno uspostaviti vezu između „osumnjičenog“ i krivičnog djela (dovoljne indicije), iz kojeg je proistekla imovinska korist (dobit).

Stav 3 predviđa mogućnost konfiskacije nezakonito ostvarene dobiti osobi osuđenoj za jedno od pobrojanih krivičnih djela (za koja je propisana novčana kazna pete kategorije), ako se može vjerovati da su i druga krivična djela dovela do toga da osuđena osoba nezakonito ostvari dobit. U takvom slučaju, specijalna krivična finansijska istraga (Član 126 ZKP-a) mora pokazati nesklad između zakonito prijavljenog prihoda i stvarne imovine. Standard dokazivanja za državu je da pretpostavku o nezakonitom porijeklu imovine (dobiti) učini vjerovatnom. Povezanost dotične osobe s drugim krivičnim djelima se, prema stavu 2, ne mora dokazivati niti na nju ukazivati.

Nije posebno navedeno da optuženi ima obavezu da predoči dokaze kojima pobija (dovoljne) indicije (stav 2) ili uvjerljivu pretpostavku (stav 3), ali odbrana u praksi prezentira brojne argumente i dokaze kako bi barem smanjila procijenjenu vrijednost nezakonite dobiti koja se oduzima.

Promovira se nagodba između optuženog i tužioca o imovinskoj koristi proistekloj iz krivičnog djela (Član 511c ZKP-a) i njenom oduzimanju (plaćanju). Promovira se postizanje sporazuma i zamjena privremeno osigurane (zaplijenjene) imovine optuženog novcem ili garancijom s ciljem ograničavanja troškova upravljanja.

3.2.2 Danska

Član 76a Krivičnog zakona

1. Osobi koja je oglašena krivom za neko kazneno djelo može se oduzeti cjelokupna ili dio imovine ako je:
  - 1) počinjeno djelo takve prirode da može dovesti do značajne dobiti, i
  - 2) za počinjeno djelo, prema zakonu, propisana kazna zatvora od šest ili više godina ili ako se radi o kršenju zakona o opojnim drogama.
2. Pod uvjetima iz stava (I) ovog Člana, može se oduzeti cjelokupna ili dio imovine koju je stekao supružnik počinioca ili osoba koja s njim živi počinitelj osim ako:
  - 1) imovina nije stečena više od pet godina prije kaznenog djela na kojem je zasnovana konfiskacija iz stava (I) ovog Člana, ili
  - 2) brak ili zajednički život nije postojao u vrijeme sticanja imovine.
3. Pod uvjetima iz stava (I) ovog Člana može se oduzeti cjelokupna ili dio imovine koja je prenesena na pravnu osobu nad kojom počinitelj samostalno ili zajedno s najbližim srođnicima ima odlučujući utjecaj. isto se odnosi i na slučaj ako je dotična osoba primila značajan dio prihoda prave osobe. Konfiskacija se ne može izvršiti ako je imovina prenijeta na pravnu osobu više od pet godina prije kaznenog djela na kojem je zasnovana konfiskacija iz stava (I) ovog Člana.
4. Konfiskacija prema stavovima (I-III) ovog Člana se ne može izvršiti ako počinitelj učini vjerovatnim da je imovina stečena na zakonit način ili zakonito stečenim sredstvima.
5. Umjesto konfiskacije određene imovine prema stavovima (I-III) ovog Člana, može se oduzeti novčani iznos koji odgovara vrijednosti imovine ili njenom dijelu.

(Proširena) konfiskacija imovine osuđene osobe ograničena je na krivična djela za koja je propisana kazna zatvora od šest ili više godina i na značajnu dobit. Moguća je i konfiskacija imovine supružnika ili osobe koja živi s osuđenom osobom, kao i konfiskacija imovine prave osobe, ako je imovina stečena ili prenesena unutar perioda od pet godina prije izvršenja krivičnog djela i ako osuđena osoba ima odlučujući utjecaj na ili je primila značajan dio prihoda te prave osobe.

Zakon pruža osnov za potpunu (ili djelimičnu) konfiskaciju imovine osuđene osobe, osim ako ona ne učini vjerovatnim da je imovina stečena na zakonit način ili zakonito stečenim sredstvima. Nije

neophodno da se uspostavi bilo kakva veza s drugim krivičnim djelima (prije onog koje se procesuiraju). Veza između imovine (stečene unutar perioda od pet godina prije procesuiranog krivičnog djela) i pretpostavke da je njeno porijeklo nezakonito mora biti dovoljna kako bi se podržali argumenti i dokazi optuženog i učinilo vjerovatnim zakonito porijeklo (dijela) imovine.

3.2.3 Njemačka

Član 73d Krivični zakon (Proširena konfiskacija)

1. Ako je počinjeno neko nezakonito djelo prema zakonu koji se odnosi na ovu odredbu, tada sud također nalaže i konfiskaciju predmeta počinioca ili podstrekača ili saučesnika ako okolnosti opravdavaju pretpostavku da su ti predmeti pribavljeni kao rezultat nezakonitih djela, ili s ciljem njihovog učinjenja. Prva rečenica se primjenjuje i ako počinitelj ili podstrekač ili saučesnik ne posjeduju predmet i ne potražuju vlasništvo nad predmetom samo zato što su ga stekli kao rezultat nezakonitog djela ili s ciljem njegovog učinjenja. Član 73, stav (2), se shodno primjenjuje.
2. Ako oduzimanje određenog predmeta nakon učinjenog djela postane u cjelosti ili dijelom nemoguće, tada se u tom smislu po analogiji primjenjuju Članovi 73a i 73b.
3. Ako se, nakon izdavanja naloga za konfiskaciju prema stavu (1), zbog nekog drugog nezakonitog djela kojeg je počinitelj ili podstrekač ili saučesnik izvršio prije izdavanja naloga, ponovo mora donijeti odluka o oduzimanju predmeta od počinioca ili podstrekača ili saučesnika, tada sud prilikom odlučivanja uzima u obzir već izdati nalog.
4. Član 73c se shodno primjenjuje.

Od 1992. godine primjenjuje se „princip bruto plaćanja“, prema kojem se konfiskacija proširuje na cjelokupnu imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, bez odbijanja nastalih troškova.

Prijedlog izmjena i dopuna ove odredbe nije prihvaćen (konfiskacija imovinske koristi vezane za imovinskopravni zahtjev oštećenog – Član 73/1). U praksi, osnovni problem je u dokazivanju nezakonitog porijekla imovine ako optuženi ima zakonite prihode.

3.2.4 Irska

Zakon o imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelom i Zakon o Birou za čuvanje nezakonito stečene imovine doneseni su 1996. godine s ciljem borbe protiv organiziranog kriminala putem usmjeravanja na imovinu počinitelja.

Biro za čuvanje nezakonito stečene imovine predstavlja multidisciplinarnu agenciju koja se sastoji od policijskih, carinskih, poreznih i socijalnih službenika, koji mogu koristiti svoje izvorne ovlasti i pristup bazama podataka u okviru svojih zadataka u Birou. Biro ima zadatak da utvrdi i zaplijeni cjelokupnu ili dio imovine ili korist od te imovine osoba koja potiče, ili za koju se sumnja da direktno ili indirektno potiče od kriminalnih aktivnosti.

Prema Zakonu o prihodima i socijalnoj zaštiti, imovinska korist ostvarena kriminalnim aktivnostima podliježe plaćanju poreza, dok se od osoba umiješanih u kriminalne aktivnosti može tražiti i oduzeti i vrijednost neopravdano dobivenih socijalnih davanja (preplata).

Zakon o imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelom (s izmjenama i dopunama iz 2005.g.) uveo je građanski postupak (i građanske standarde dokazivanja kriminalne aktivnosti) za *in rem* konfiskaciju imovinske koristi stečene kriminalnom aktivnošću. Nije potrebna osuda u krivičnom postupku. O privremenom i trajnom oduzimanju odlučuje viši sud.

Predmet privremenih mjera (privremeni nalog na 21 dan (Član 2) i privremena mjera na 7 godina (Član 3)) i konfiskacije (nalog o raspolaganju (Član 4)) je specificirana imovina, u posjedu ili pod kontrolom neke osobe, vrijednosti preko 13.000 €, koja predstavlja, direktno ili indirektno,

imovinsku korist koja je stečena krivičnim djelom ili koja je u cijelosti ili dijelom stečena zajedno sa ili u vezi s imovinom koja direktno ili indirektno predstavlja imovinsku korist ostvarenu krivičnim djelom. Vrijednost imovine prelazi iznos od 13.000 €. Sud prilikom odlučivanja o nalogu o raspolaganju treba razmotriti ozbiljan rizik od nepravde. Kao dokaz se može koristiti uvjerenje Glavnog načelnika Biroa za čuvanje nezakonito stečene imovine u to da ta imovina u cjelosti ili dijelom predstavlja imovinsku korist od kriminalnih aktivnosti (Član 8).

Irski građanskopravni model može se koristiti kao primjer, ali bi njegova direktna primjena u sistemu kontinentalnog prava predstavljala izazov. Ipak, Biro za čuvanje nezakonito stečene imovine može poslužiti kao dobar primjer jedne multidisciplinarnе agencije, koja je usmjerena i na oprezivanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom i neopravdana socijalna davanja.

Zakon o imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelom

Član 4: Nalog o raspolaganju

(1) U skladu sa stavom (2), u slučaju kad je neka privremena mjera u odnosu na određenu imovinu na snazi najviše 7 godina, Sud može, na zahtjev tužitelja, donijeti nalog („nalog o raspolaganju“) kojim se određuje da se ta cjelokupna imovina ili njen specifično određeni dio, ovisno o konkretnom slučaju, prenese, u skladu s uvjetima i rokovima koje Sud odredi, na ministra ili neku drugu osobu koju Sud eventualno odredi.

(2) U skladu sa stavovima (6) i (8), Sud donosi nalog o raspolaganju bilo kojom imovinom koja je predmet zahtjeva iz stava (1) osim ako se ne uvjeri u to da određena imovina ne predstavlja, direktno ili indirektno, imovinsku korist stečenu krivičnim djelom i da nije stečena, u cjelosti ili dijelom, zajedno sa ili u vezi s imovinom koja, direktno ili indirektno, predstavlja imovinsku korist stečenu krivičnim djelom.

(3) Tužitelj je dužan obavijestiti tuženu stranu (osim ako Sud nije uvjeren da razumno nije moguće utvrditi njegovo ili njeno mjesto boravka), kao i (eventualne) druge osobe koje Sud odredi u skladu s ovim Članom.

(4) Nalogom o raspolaganju tuženoj strani se oduzimaju njena (eventualna) prava na imovinu na koju se odnosi nalog, a imovina se nakon izdavanja naloga prenosi na ministra ili drugu osobu na koju se nalog odnosi.

(5) Ministar može svaku imovinu koja je na njega prenesena prema ovom članu prodati ili njom na drugi način raspolagati, a sav prihod od takvog raspolaganja i sav novac koji mu je prema ovom članu prenesen ministar uplaćuje ili ustupa u korist državne blagajne.

(6) U postupcima prema stavu (1), prije odlučivanja o tome da li će izdati nalog o raspolaganju, Sud svakoj osobi koja potražuje vlasništvo nad bilo kojom dotičnom imovinom, pruža priliku da bude saslušana od strane Suda i da predoči razlog iz kojeg ovaj nalog ne treba izdati.

(7) Ako smatra da je to u interesu pravde, Sud može, na zahtjev tužene strane ili u slučaju da se ne može utvrditi mjesto boravka tužene strane, na vlastitu inicijativu odgoditi raspravu po tužbi iz stava (1) na period koji smatra razumnim, ali ne više od 2 godine.

(8) Sud neće izdati nalog o raspolaganju ako je uvjeren da bi to predstavljalo ozbiljan rizik od nepravde.

Član 8: Odredbe koje se odnose na dokaze i postupak prema Zakonu

(1) Ako član ili ovlašteni službenik izjavi (a) u postupku prema Članu 2, izjavom datom pod zakletvom ili, ako Sud tako naloži, u usmenom svjedočenju, ili (b) u postupku prema Članu 3, u usmenom svjedočenju, da vjeruje u jedno ili oboje od slijedećeg, odnosno u to:

(i) da tužena strana ima u posjedu ili pod kontrolom specifično određenu imovinu i da ta imovina, direktno ili indirektno, predstavlja imovinsku korist stečenu krivičnim djelom,

(ii) da tužena strana ima u posjedu ili pod kontrolom specifično određenu imovinu i da je ta imovina u cjelosti ili dijelom stečena zajedno sa ili u vezi s imovinom koja, direktno ili indirektno, predstavlja imovinsku korist stečenu krivičnim djelom,

i da vrijednost te imovine ili, ovisno o pojedinom slučaju, ukupna vrijednost imovine iz stava (i) i (ii) iznosi više od 13.000 €, tada se, ako je Sud uvjeren da postoje razumni razlozi na osnovu kojih se može

Proširena konfiskacija u jugoistočnoj Evropi

vjerovati u naprijed navedeno, ta izjava smatra dokazom pitanja iz stava (i) ili iz stava (ii) ili iz oba stava, ovisno o konkretnom slučaju, i dokazom o vrijednosti te imovine.

(2) Standard dokazivanja koji se zahtijeva za odlučivanje o bilo kojem pitanju koje proizlazi iz ovog Zakona je onaj koji se primjenjuje na građanski postupak.

(...)

3.3 Veza s obavezama u pogledu ljudskih prava

Pitanje ublaženog tereta dokazivanja porijekla imovinske koristi za koju se sumnja da je stečena krivičnim djelom je, za razliku od standarda dokazivanja u krivičnom postupku, vezan za standarde iz Evropske konvencije o ljudskim pravima³⁷ (ECHR).

Čak i kad teret dokazivanja krivice počinioca i dalje ostaje na državi u krivičnom postupku, ovakva odredba zadire u osnovno pravo na pravično suđenje (pretpostavka o nevinosti i korištenje pretpostavki u krivičnom postupku) i pravo na privatnu imovinu, opisano u ECHR. Evropski sud za ljudska prava razvio je sudsku teoriju i praksu i standarde prema kojima je ovakva pravna mogućnost usklađena s Konvencijom.

Korištenje zakonskih pretpostavki kako bi se između javnog tužioca i optuženog podijelio teret dokazivanja za određivanje i utvrđivanje kazne konfiskacije, a posebno u slučaju kad se od neke osobe može tražiti da se očituje o porijeklu svoje imovine kako bi izbjegla njenu konfiskaciju, moglo bi biti u suprotnosti sa slijedećim odredbama ECHR:

- pravo na pravično suđenje:

Član 6.1: „Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)”.

- pretpostavka o nevinosti:

Član 6.2: „Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže.”

- zaštita imovine:

Član 1 prvog dodatnog protokola uz ECHR: „Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.. (...)”.

Evropski sud za ljudska prava (ECTHR) analizirao je usklađenost domaćeg zakonodavstva s ECHR u nekoliko predmeta. Zaključci iz sudske teorije i prakse su slijedeći:

- pretpostavka o nevinosti se u potpunosti primjenjuje na krivični postupak³⁸, uključujući i utvrđivanje naloga o konfiskaciji kao njegovog dijela, a poštivanje ove pretpostavke mora se ocjenjivati u odnosu na cijelo suđenje, a ne odvojeno za svaku fazu;
- korištenje činjeničnih i pravnih pretpostavki je dopušteno u razumnim granicama i treba biti srazmjerno značaju predmeta (princip proporcionalnosti) uz poštivanje prava odbrane (princip jednakosti u postupanju)³⁹. Pretpostavke nikad ne smiju biti neosporive, a sud uvijek mora imati prostor za procjenu. Stoga nije dopušteno potpuno prebacivanje tereta dokazivanja ili opća konfiskacija;

³⁷ Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, ETS 005, Vijeće Evrope, Rim, 4.11.1950.g. i njeni dodatni protokoli.

³⁸ Predmet Minelli protiv Švicarske, 25.3.1983.g.

³⁹ Predmet Salabiaku protiv Francuske, 7.10.1988.g.

- pravo na neizjašnjavanje, u okviru prava na pravično suđenje, podliježe strogom tumačenju Evropskog suda ljudskih prava (ECTHR), ali nije apsolutno: kada se podnesu dovoljne i precizne optužbe i dokazi, stav optuženog da se ne izjašnjava u pogledu ničega može se smatrati dodatnim pokazateljem krivice⁴⁰. Izjave dobivene u upravnom postupku, kad je osumnjičeni bio obavezan da govori istinu su nedopuštene u daljem krivičnom postupku⁴¹;
- Evropski sud za ljudska prava daje jednu autonomnu definiciju pojmova „kazna“ i „mjera“, a primjenjivost Evropske konvencije o ljudskim pravima ovisi o toj kvalifikaciji⁴². Relevantni kriteriji su da li je mjera izrečena nakon osude za krivično djelo, kakva je priroda i svrha mjere, njene karakteristike prema domaćem pravu, postupci primijenjeni prilikom donošenja i provođenja mjere, te njena težina.

U predmetu Phillips⁴³, koji predstavlja presedan, Evropski sud za ljudska prava analizirao je usklađenost nekih odredbi Zakona Ujedinjenog Kraljevstva o nedozvoljenoj trgovini drogama iz 1994. godine koje se odnose na konfiskaciju imovinske koristi.

---

⁴⁰ Predmet Murray protiv UK, 8.2.1996.g.

⁴¹ Predmet Saunders protiv UK, 17.12.1996.g.

⁴² Predmet Welch protiv UK, 9.2.1995.g.

⁴³ Predmet Phillips protiv UK, 5.7.2001.g.

4 Zaključci

Usmjeravanje na imovinsku korist stečenu krivičnim djelom predstavlja efikasan pristup u borbi protiv organiziranog kriminala. Ovaj Pregled pruža opće informacije o postojećim zakonskim propisima i nadležnim institucijama u zemljama jugoistočne Evrope, kao i opis inicijativa za odgovarajuće izmjene zakona i prepreke koje postoje u praksi. Svim zemljama u regionu je u provođenju postojećih zakonskih propisa o otkrivanju, praćenju, blokiranju, privremenom i trajnom oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom potrebna dodatna podrška, naročito pružanje pomoći u specijaliziranju (edukacija) i podrška podizanju svijesti na strateškom i operativnom nivou.

Važni koraci ostvareni su tokom realizacije projekta CARPO – posebno u okviru rezultata 2 o finansijskim istragama koje za cilj imaju konfiskaciju imovinske koristi stečene krivičnim djelom – širenja znanja i primjene proširene konfiskacije među donosiocima odluka i ljudima koji na ovim pitanjima praktično rade u organima za provođenja zakona i pravosuđu. Utvrđena su dva glavna nedostatka: nepostojanje propisa i institucija zaduženih za upravljanje zaplijenjenom i oduzetom imovinom i nepostojanje proširene konfiskacije općenito. Osnovni rezultati koji su u okviru ovog projekta postignuti kako bi se situacija popravila bili su: usvajanje strategije za vođenje finansijskih istraga koju su podržali ministri unutrašnjih poslova i pravosuđa u svim projektnim područjima; izrada sveobuhvatnih priručnika za obuku prilagođenih svakoj pojedinoj zemlji koji su široko distribuirani institucijama za provođenje zakona i pravosuđu (kao i akademijama za obuku) s vrlo praktičnim pristupom; obuka velikog broja ljudi iz prakse u oblasti finansijskih istraga i konfiskacije imovinske koristi stečene krivičnim djelom iz različitih službi; utvrđivanje nedostataka u zakonima u projektnim područjima koji su se rješavali kroz stručnu pravnu pomoć i razgovore o izmjenama zakona vođene sa zakonodavcima i ljudima iz prakse na okruglim stolovima; izrada novih organizacionih postavki za finansijske istrage spremnih za provedbu u nekoliko projektnih područja; te jačanje saradnje među finansijsko-obavještajnim jedinicama u regionu kroz brojne zajedničke obuke i sastanke rukovodilaca.

Proširena konfiskacija je samo u Albaniji uređena i provodi se. U Bosni i Hercegovini su donesene odgovarajuće izmjene KZ-a, ali zbog nepostojanja neophodnih propisa o posebnom postupku te odredbe se ne primjenjuju u praksi. U Hrvatskoj su 2006. godine donesene izmjene KZ-a, ali još uvijek nema prakse. Ostale zemlje su iskazale interes (barem na ekspertnom nivou) za ovakvom zakonskom mogućnošću, a posebno nakon što su čuli o iskustvima Njemačke, Nizozemske i nekih drugih evropskih zemalja.

Mada su pravni instrumenti Ujedinjenih nacija, Evropske unije i Vijeća Evrope promovirali uvođenje proširene konfiskacije, ona je tek Varšavskom konvencijom iz 2005. godine (koja još nije stupila na snagu) uspostavljena kao zahtjev/međunarodni standard (s mogućnošću izjavljivanja rezervi).

Neki viši zvaničnici iz zemalja jugoistočne Evrope još uvijek imaju (pogrešno) shvatanje o tome da proširena konfiskacija predstavlja kršenje standarda u oblasti ljudskih prava i zbog toga relevantna teorija i praksa Evropskog suda za ljudska prava, kao i iskustva evropskih zemalja, u kojima je zakone analizirao i ustavni sud, predstavljaju važne informacije.

Slijedeći glavni zaključci iz teorije i prakse Evropskog suda za ljudska prava mogu biti korisni kod reguliranja proširene konfiskacije u budućnosti:

- princip proporcionalnosti: upotrebu proširene konfiskacije treba ograničiti na opravdane slučajeve (teški kriminal),
- pretpostavka (da imovina potječe od kriminalnih aktivnosti) mora biti osporiva, i zato moraju biti na raspolaganju odgovarajuće procesne odredbe (tokom trajanja privremenih mjera i

- odlučivanja o konfiskaciji) koje omogućuju optuženom da predoči dokaze o zakonitom izvoru imovine, te u vezi s tim,
- standard dokazivanja treba biti shodno regulisan.

Primjeri propisa i praktičnih efekata režima proširene konfiskacije u nekim evropskim zemljama pokazuju raznolikost zakonodavstava i pristupa u ovoj oblasti, što je rezultat pravne tradicije i sudske prakse i što je dovelo do izmjena zakona nakon određenog perioda njihove primjene. Iz iskustava evropskih zemalja, opisanih u poglavlju 3, može se zaključiti da je pretpostavka o nezakonitom porijeklu imovine neke osobe (kojoj je ona kasnije oduzeta) zasnovana na (a) uvjerenju o njegovoj povezanosti s drugim (ranijim) kriminalnim aktivnostima, koje su za rezultat imale imovinsku korist ili/i (b) neskladu između imovine stečene u vremenskom periodu prije izvršenja krivičnog djela i njegovih zakonito prijavljenih prihoda. Mogućnost predočavanja dokaza (ili uvjeravanja suda na drugi način) o zakonitom izvoru imovine se daje tokom trajanja privremenih mjera i tokom suđenja. Odluka o (proširenoj) konfiskaciji u većini slučajeva (osim u građanskopravnom postupku u Irskoj) donosi se nakon osude za krivično djelo. Specijalne agencije su formirane kako bi se osigurala primjena zakonskih propisa o proširenoj konfiskaciji u praksi.

Formiranjem specijalnih agencija osigurala se primjena novih zakonskih propisa u praksi.

Informacije date u ovom izvještaju mogu poslužiti kao osnova za dublju analizu koja bi uzela u obzir i sudsku praksu dotičnih zemalja.

*****
***